

Merhaba,

Rahmet, mağfiret ve cehennemden âzâd ayı olan Ramazân-ı Şerîf'i geride bıraktık. Kullarını kötülüklerden esirgeyen, onlara acıyan, hata ve kusurlarını bağışlayan yüce Allah *azze ve celle*, nefisleri arınanlardan, rûhları kemâlâta ve letâfete erenlerden eyesin...

Bu ulvî atmosferi hiçe sayarak gerek ül-kemizde, komşu ülkelerde ve gerek-se dünyanın çeşitli yerlerinde maz-lum insanların kanını döken, on-ları köleleştiren, sömüren ve bas-kı altında tutan bütün zâlimlere, "el-Hâdî/Hidâyete erdiren" is-minin, ıslahları mümkün değil ise "el-Kahhâr/Kahredici" ism-i şerifinin tecellisini niyaz ediyoruz Cenâb-ı Hakk'tan...

Evcil hayvan bakım masraflarının 30 mil-yar doları bulduğu dünyada; Somali ve Afrika'nın çeşitli ülkelerinde açlık, susuzluk ve hastalıktan ölen insanların olduğunu görmek ne kadar acı! Her tür-lü imkâna sahip günümüz insanının; imandan, ah-laktan, Allah ve Peygamber sevgisinden, Mevlânâ ve Yûnus aşkından yoksun, beklide bîhaber bir ömür geçirerek ölüp gitmesi ise daha da acı!

Güzel hadiseler de oluyor tabii ki. Güzel düşünen, güzel işler yaparmış... Mayasında iman ve Peygam-ber sevgisi olanlar, şerhleri hayırlara tebdil için var güçleriyle çalışıyorlar elbette.

Sizlerin dua ve himmetlerinle bizler, âcizane doğru mecrada akmaya gayret ediyoruz...

Efendim;

Bu sayımızda kıymetli kalemimiz A. Demircioğlu;

Gurbeti, gurbetin hicretle olan yakın ilişkisini sizlerle "Hasb-i Hâl" ederken,

Kaybolmaya yüz tutmuş "Vefâ" duygusunu kalpleri-mize nakşeder bir diğer üstadımız,

Mevlânâ'yı vesîle kılar "Aşk Yolunda Adım Adım" der-ken bir başkası,

Vefâsızlığı, geçmişe duyduğu özlemi ince ince işler "Harabe"de Mîzan,

Ankâzâde Halil Efendinin, bir nefeste okunan hikmet dolu satırlarını,

Zülcenâheyn'in enfes şiiri ile ruhlara hitap eden bedîî yazısı takip eder,

Mevlanâ'da "akıl, nakil, vahiy iliş-kisini" ele alır kıymetli hocamız,

Tasavvuf erbâbının, toplum haya-tındaki etkin rolü irdelenir bir yazıda,

Ehl-i Kitâb cennete girecek mi? sorusuna net bir yanıt verilir bilahare,

Güncel ilmihal bilgilerinin yanı sıra,

Amel-niyet ilişkisi, Şevvâl ayının değeri, yaklaşan Kurban ibadeti ele alınır.

Üstat Necip Fazıl, unutulmayan şiiriyle yâd edilir ni-hayetinde...

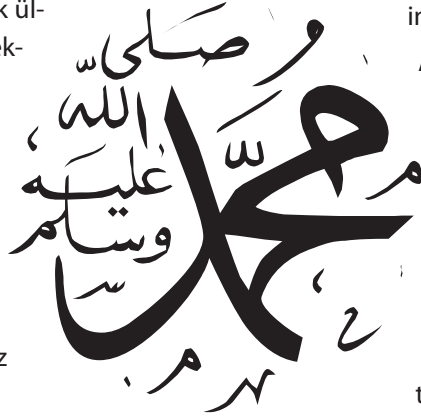
İman, ihlâs, muhabbet ve salih amel çizgisinde;

Sağlıklı, huzurlu ve bereketli ömürler temenni edi-yoruz.

Bir sonraki sayıda buluşmak ümidiyle,

Cenâb-ı Hakk'a emanet olunuz.

Vesselâm...

İçindekiler

Hasb-i Hâl

Abdullah Demircioğlu / 3

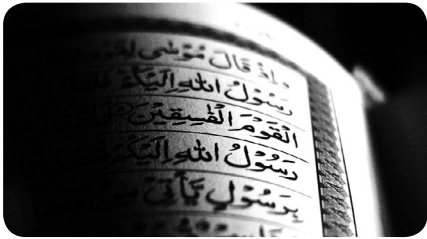
Vefâlı Olmak

Prof. Dr. Ali AKYÜZ / 5

Kur'ân-ı Kerim ve İlim

Zülcenâheyn / 24

Kur'ân'a Gönel Vermek

Prof. Dr. Mustafa KARA / 26

İlim-İrfân Terkibi ve Medeniyetimiz

Yusuf SELİM / 7

Sonsuzluk Kervanı

N. Fazıl KISAKÜREK / 10

Ameller Niyetlere Göredir

Halil İbrahim DURGUTLUOĞLU / 11

Sûfilerden Esintiler... / 14

Hız. Mevlana'da Akıl, Nakil, Vahiy İlişkisi

Prof. Dr. Süleyman ULUDAĞ / 15

Altın Öğütler

Abdülkâdir Geylânî / 18

Ankâzâde Köstendili Halil Efendi'nin

Tûti İhsan Efendi'ye Mektubu (25) / 19

Ümit Kandilini Söndürme Sakın!

Mustafa ÖZDAMAR / 23

Peygamberimizin Kılmamızı İsteddiği Namaz / 28

İlahi Deryadan İnciler

Dr. Zafer Tortum / 29

Câhiliye Devrinde Arap Kültürü

Prof. Dr. Hüseyin ALGÜL / 31

Yahudi ve Hristiyanlar Cennete Girecek mi?

Dr. Yunus AKYÜREK / 32

Bayram Gününde Hasret

Zülcenâheyn / 36

Harabe / 37

Kıssadan Hisseler

Derleyen: Oktay YETİŞKİN / 39

Şevvâl Orucunun Değeri / 42

Kurban İbadeti ve Bayramı

Abdullah USTAÖMEROĞLU / 43

Faydalı İlmihal Bilgileri

Emre ALTINTAŞ / 44

Sûfilerin Ahlakı

Sühreverdi (k.s.) / 46

Kitap Tanıtımı / 48

Yayın Türü: Yaygın Süreli • **Fiyatı:** 4 TL - Yurt Dışı İçin 5 € • **Abone Bedeli:** 20 TL - Yurt Dışı İçin 25 € • **Abone Hesap Bilgileri:** Posta çeki hesabı, Eyüp Emre SARAÇ 613 28 25 / Kuveyt Türk Eskişehir şubesi, Eyüp Emre SARAÇ Hesap no: 691 697 / zuhurdergisi@hotmail.com / www.zuhurdergisi.com • **Değirmen Yayınları Adına Sahibi:** Hamdi SARIYILDIZ • **Yazı İşleri Müdürü:** Dr. Yunus AKYÜREK • **Grafik Tasarım:** Furkan Selçuk ERTAĞİN • **İstanbul İrtibat Bürosu:** Fevzipaşa Cd. 233/2 Fatih – İstanbul - Tel: 0533 474 70 26 • **Temsilcilikler:** Bursa-05377875848 / Eskişehir-05365865067 / Antalya-05364922417 / Kayseri-05444600030 Yurt Dışı-0032488808541 • **Baskı:** Erkam Matbaası

Hasb-i Hâl

İntibalarım

Avrupa İlahiyat Fakültesi Rektörü, Abdullah DEMİRCİOĞLU

Her yıl özlemini çektiğimiz vatanımıza bin bir meşakkat içerisinde geliriz. Aslında biz gurbetçilerin çilesi, tatile vatana gelme özlemi, tatil bitip de buradan döndükten sonra başlar.

Dostlar “hoşgeldine” gelirler, karşılıklı ziyaretleşmeler ve bu esnada hep gelecek yıla ait izne gidiş hazırlıklarından bahsedilir, çaylar içilir, sohbetler yapılır.

Biz müslümanlar için bir nevi gurbet, hicret sayılır. Bu hicret ufak çapta bir hicrettir. Okuyucularım beni yanlış anlamasınlar, hicret aslında tarihte çok büyük bir olay... O da Peygamberimizin emri gereği Mekke’den Medine’ye bin bir meşakkat içerisinde göç etmesidir. Orada İslâm devletinin temellerini atarak, dünyaya İslâm nurunu yayma olayıdır. Nitekim öyle olmuştur. Allah nurunu tamamlamış, kâfirler istemeseler de sevgili Peygamberimiz:

“الجهاد ماض الى يوم القيامة”

“el-Cihâdu mâzın ilâ yevmi’l-kıyâme / Cihad, kıyâmete kadar devam edecektir.” buyurmuştur.

Yine O’nun anlatımıyla; Cenâb-ı Allah’ın yasakladığı haramlarından, helallerine göç etmektir. Bu anlayışa erenlere ne mutlu...

İşte bizler için gurbet budur. Gurbet, gariplik aynı kökten gelen Arapça bir kelime. Öyle benliğimize sinmiş, bu ve benzeri kelimeleri Türkçemizde hazmetmişiz ki, çok az kişiler bunun böyle olduğunu bilirler. Hele hele, uydurma kelimeler ortaya çıkararak güzel Türkçemizin yapısını modernleştirmek adına altüst edenlere ne demeli? Bu, Arapçaya olan düşmanlıktan başka ne ile ifade edilir? Yazık değil mi Arapçaya ve dolayısıyla Kur’ân anlaşılmasın, İslâm anlaşılmasın demek değil midir?

Yeni Türkçeciler bir taraftan böyle davranırlarken diğer taraftan da bir sürü yabancı, bilhassa İngilizce kelimelerin dilimizi tarumar etmelerine ne demeli? Dilini yok etmek, bir devlete en büyük kötülüktür. Birçok İslâm ülkeleri böyle yapılmadı mı? Ecda-dının mezar taşlarını, arkaya bıraktığı nâdide eserle-

ri okuyamaz duruma getirip şanlı geçmişleriyle bağlarını koparmadılar mı?

Devletleri devlet yapan unsurlar diyoruz, sayıyoruz; dil birliği, din birliği, ülkü birliği... diyoruz. Ayrıca şunu belirtmek lâzımdır ki; aklı başında herkes bilir ki Türkçenin uzun bir tarihi vardır. İngilizce gibi iki yüz senelik kelimelerin dili de değildir. Her türlü ilmi hakikatlere açık, ilmî verilere isim koymada çok müsait bir dildir.

İşte bu güzel Türkçeye kıymamak lazımdır. İçerisinde mevcut olan, bize Arapça ve Farsçadan geçmiş kelimeleri muhafaza etmek en akıllıca bir iştir. Bu, dilimizin zenginliğidir. Dil, masa başında oturarak yeni kelimeler icat etmek değildir. O dili konuşan halk, onu kendileri üretirler. Bu zekâ ve beyin işidir. Cenâb-ı Allah'ın bütün insanlığa verdiği bir nimettir. İnsanların dışındakiler, kelime ile meramlarını ifade edemezler.

“Allah, Rahmân'dır... İnsanı yarattı ve ona beyânı öğretti.” (Rahmân, 1, 3-4) Rahmân sûresinde buyruluyor. Buradaki beyândan maksat, dil ile duygu ve düşüncelerini açıklamadır.

Her ne ise...

Gurbet, içi esrarla dolu bilemediğimiz nimetleri içinde barındıran bir mefhumdur.

Hicret hiç iyi olmasaydı, Peygamber gurbete çıkar, sevdiği öz vatanını terk eder miydi?

Kendisine vahiy geldiği zaman Varaka b. Nevfel'e koştu. Anlattı, anlattı... O da dinledi.

Sonra ilave etti.

“Bu sana gelen daha önce peygamberlerden Mûsa'ya gelen Nâmûsu Ekber Cibrîl'dir. Ne olurdu keşke seni Mekke'den çıkardıklarında genç olsaydım da sana yardım etseydim!”

Peygamber, büyük bir üzüntü içerisinde:

“**أو مخرجي**” “Eve muhriciyye / Beni Mekke'den mi çıkaracaklar?” sorusuna, gün görmüş imanlı Varaka b. Nevfel tesellice bir cevap veriyordu.

O'nu tasdik ediyor, O'na destek veriyor, O'na inanıyor, teselli veren sözleriyle kendisini güçlendiriyor-

du. Bu olaylara karşı şimdiden hazırlıklı olmasını tavsiye ediyordu.

Cevap büyük ve mânâlı; arkanda âlemlerin Rabbi olan Cenâb-ı Allah'ın desteği var, korkma, üzülme, sen bunlara rağmen muzaffer olacaksın, demek istiyordu.

Şöyle diyordu:

“Hiçbir peygamber yoktur ki, kavminin içerisinde çıkartılsın.”

Hadise böyle, gurbet kadere yazılmış ne gelir elden... Bu satırları yazarken bunları da düşündüm, paylaşmak istedim.

Kişi, sevdiğiyle beraberdir. O âlemlerin sevgilisi... Ve çektiği çileleri kalbimde hissettim, hüznlendim.

İnsanın Varaka bin Nevfel gibi destekçisi olsa, diyesi geliyor. Biraz değiştirerek, ne olurdu biz de O'nun zamanında olsaydık, O'na yardımcı olsaydık! Bunların hepsi kaderin bir cilvesidir.

Zaman kayıp gidiyor. O Saadet devrinde emir alarak yollara düşen Efendimiz, son defa Mekke'ye döndü ve baktılar.

Ondan sonra şöyle buyurdular:

“Dünyada mekânlar içerisinde en çok sevdiğim sendin. Ne yazık ki oradan beni çıkarıyorlar.”

Üzüntülerini bu sözlerle ifade ettiler.

Gurbete bu yönüyle bakacak olursak, her müslüman için o küçük bir hicrettir.

Hicret de acıdır. Yeni yerleri yurt edinme, değişik kişilerle karşılaşma, dost olma vardır.

Peygamberimizin, Mekke'den Medine'ye göç edişi tarihi bir olay olmuştur. Orada ensâr, muhâcirlere evlerinin kapılarını açmış, ekmeğini paylaşmıştır.

Ne mutlu bir toplum idiler onlar!

İnsanlık böyle tarihin şeref levhalarına hasret kalmıştır.

Ramazanınız mübarek, bayramlarınız mübarek olsun. İnsanlığın hidâyet ve kurtuluşuna vesile olsun.

Vefâlı Olmak

Prof. Dr. Ali AKYÜZ

“Kim de Allah ile olan ahdine vefâ gösterirse Allah ona büyük bir mükâfat verecektir.” (Fetih, 48/10)

İçinde yaşadığımız zaman dilimi itibariyle en yavan olduğumuz ve en çok eksikliğini hissettiğimiz insanî erdem olan ve insan olma onuruna en çok yakışan vefâ, neredeyse toplumu sessizce terk edip gitti...

Artık nâdir bulunan bir kır çiçeği gibi tesadüflerin karşımıza çıkaracağı esrarlı bir güzelliğe ve bir peri kızı gibi, bir görünüp bir kaybolan güzele dönüştü.

Bırakınız vefâlı bir Âdemoğlunu, eğer varsa türbesini bile ziyaret etmek ve başında türbedar olmayı bile fazilet sayabileceğimiz bir “Zümrüdü Ankâ” gibi görünmez oldu.

Nerede o “sözünün eri olmak” nitelemeleriyle anılan erler, erenler...

Sözü senet değerinde olan yiğitler...

Erdiği nimetin değerini bilenler...

Kadir kıymet bilen mertler...

Allah’a verdiği sözü tutanlar...

İnsanlara verdiği sözün sorumluluğunu taşıyan ve bunun bilincinde olanlar...

Gerçek vefâ, Allah’a verdiği erdemli olma sözünü hatırlayıp ne pahasına olursa olsun onu yerine getirmektir. Varlık âleminin anlamı da galiba bu olsa gerekir. Misyon da, vizyon da, aksiyon da bu iki hecenin muhtevasında mündemiçtir/toplanmıştır. Her şey bu sihirli kelimede saklı, vefâ...

Dostlara vefâ, dostların dostlarına vefâ, düşmana vefâ, insana vefâ, iyimser bir bakışla iyilik gördüğün ve görmediğin herkese ve her şeye karşı vefâ...

Hz. Peygamber’i (s.a.s), çok sevdiği eşi Hatice validemizin vefâtından sonra da arkadaşlarının ziyaretine gitmeye ve onlara hediyeler götürmeye sevk eden his ve heyecan, eşine ve onun arkadaşlarına olan vefâsı değil miydi?

Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer’i zaman zaman Hz. Peygamber’in sütannesi ve diğer dostlarının ziyaretine sevk eden duygu, onların Hz. Peygamber’e olan sevgisi ve vefâsı değildi de neydi? Bu sebeple kendilerini Hz. Peygamber’e hep yakın hissetti-

ler. Zaman onların aralarına bir engel olarak giremedi. Hislerde ve düşüncede zamanı durdurdular. Mekânı dürdüler. Bu sebeple ırklar yakın oldu. Hep beraber, her zamanki zindellikle yaşadılar.

Vefâ duygusu, sorumluluk hissini büyütüp besleyen bir erdemdir. Sevdiklerinizi hatırlamak, onlara karşı sorumluluğunuzu hissetmek, onları özlemek, iyiliklerini istemek için yanlarında ve yakınlarında olmanız gerekmez. Vefâlı olmanız yeter. Siz uzaklarda olsanız da vefâ duygusunun yanınızda, yakınınızda olması yeter. O, uzakları yakın eder. Sizi iyiliklere, iyilikleri size taşır.

İnsanî erdemlerin âbidevî ölçekte örneğini temsil eden Hz. Peygamber'e, vefâlı olmakla ilgili Kur'an-ı Kerim'de;

- * Seninle beraber mücadeleye devam etmek için söz verenler, Allah'a söz verdiklerinin bilincinde olarak bu söze sadakatle ahdine vefâ gösterirlerse büyük bir mükâfata ereceklerinin duyurulması,
- * Allah'ın nimetlerini minnetle, şükranla ve vefâlı bir üslupla anması,
- * Allah'a karşı vefâlı olup, verilen sözlerin yerine getirilmesi,

- * Sabırla nübüvvet görevine devam etmesi ve Allah'ın kendisinden, onun da Allah'tan hoşnut olması için Allah'ı anıp tesbih etmesi,
- * Allah'ın güzel iş yapanların ecrini zayi etmeyeceğini ifadeyle vefâ duygusunun kaynağı olması,
- * Yeryüzünün hükümranlığını insana veren, çeşitli nimetlerle onu donatan ve her şeyin Rabbi olan Allah'tan başka Rab aramayacağını açıkça ifade etmesi,
- * Allah'ın lütfuyla Peygamber olması, ne falcı ne de deli olmaması,
- * Göz önünde bulundurulmak ve himaye edilmek ayrıcalığına erişmiş olması sebebiyle Allah'ı tesbih etmesi,
- * İnsana bilmediklerini öğretip belleten Yüce Allah'ın kerem ve ihsanını unutmaması,
- * Allah'ın kendisini unutmaması, ona darılmaması, yetim bulup barındırması, arındırması, fakir bulup zengin etmesi hatırına vefâen yetimlere ve zayıflara kol gerip koruması ve onları ezmemesi,
- * Peygamberlere vefâlı davranıp onları hep hayırla yâd edip hatırlaması, onlar arasında özellikle Davud'u, İbrahim'i, İshak'ı, Yakub'u, Musa'yı, İsmail'i, İdris'i, Süleyman'ı, Eyyub'u, Zülkifl'i, Yunus'u, Zekeriyya'yı (aleyhimüsselâm) ve Kitâb'ta zikredilmeye layık örnek kadın şahsiyet Hz. Meryem'i anması,
- * Allah'ın rızasını dileyerek ondan bağışlanma dileyenleri himaye edip gözetmesi, onlardan gözünü ayırmayıp vefâlı davranması,
- * Dünya ve âhiret hakkında lehimize olan davranışları düşünüp ona göre davranılması gereğine ısrarla özellikle yetimleri yüz üste bırakmayıp onlara kardeşçe ve güzel muamele edilmesi emir ve tavsiye edilmektedir.

İlim-İrfân Terkibi ve Medeniyetimiz

Yusuf Selim

Efendim, yurdumuzun dört bir yanında kabirlerini ziyaretle şereflediğimiz, feyizlendiğimiz tasavvuf büyükleri var. Bu mânâ sultanlarının, kâmil insanlar yetiştirmenin yanı sıra sosyal ve ekonomik hayata katkılarının ne denli çok olduğu da malum. Birçoğu İslâmî ilimlerin zahirine ve batınına vakıf olmanın ötesinde pozitif ilimlere de vakıflar. Edebiyat, tıp, astronomi, matematik alanlarında eserler kaleme alan ve postnişin olan ulemamızın sayısı hiçte az değil. Bu zenginlikler nasıl yok oldu ya da yok olmaya yüz tuttu, diye insan düşünmeden edemiyor. Üstat Necip Fazıl'ın deyimiyle "ham ve kaba softalar" ne zaman türedi maalesef ki efendim içi boşaldı bu değerlerin.

Değerli dostlar!

Derdimiz büyük, büyük olmaya da burada dertleşmek yerine o değerli insanlardan bahsederek yaramıza merhem sürelim isterim. Mustafa Kara Hocamızın kaleminden, "Horasan Erenleri"nden bahsedelim. İlimle irfânın terkebini yapan ulemâmızı analım. Osmanlı Medeniyetinin temel taşı olan dergâhların ne denli önemli olduğunu Geyikli Baba'yı anarak görelim.

Din ve kültür tarihimizle ilgili olan herkes bu terimi tanır ve bilir: Horasan Erenleri... Bu terim ile Doğu dünyasından Anadolu'ya daha sonra Balkanlara doğru yürüyen Allah dostları kastedilir.

Aslında Horasan bölgesi bugün için İran, Afganistan, Türkmenistan devletlerince paylaşılan geniş bir coğrafyanın adıdır. Genel de İslâm kültür ve medeniyetinin mayalandığı en bereketli topraklardan olan Horasan, Tasavvuf dünyasının da "olmazsa olmaz" meydanlarından biridir.

Bu bölge ilk sûfilerden bir kısmını bağrından çıkardığı gibi, pek çok hemşehrisini de uzak diyarlara göndermiştir. Emevî ve Abbasî asırlarında bir başka ifade ile tarikatlar henüz tarih sahnesine çıkmadan farklı mezhepler coğrafi bölgelere göre isimlendiriliyordu: Medine, Bağdat, Basra, Horasan ekolu gibi...

Horasan mektebinde fütüvvet ve melâmet önde idi. Bu hareketin ilk temsilcileri 9. yüzyılda bu bölgede yetişmiş, söz konusu tasavvufi anlayış, Merv, Herat, Belh, Nişabur gibi şehirlerde mayalanmıştı.

Öncü şahsiyetler de şunlar: Hamdan Kassâr, Ebû

Turâb, Nahşebî, Şakik Belhî, Ahmed b. Hadreveyh, Bayezid-i Bistamî, İbrahim b. Edhem...

10. yüzyıldan sonra bu ahlak seferberliği Horasan erenleri vasıtasıyla Anadolu'ya taşınmıştır. Selçuklularla birlikte bu topraklarda yaşayan insanlara sunulan tasavvufî neşve, onların gönüllerine başka kapılar açmış, böylece iç ve dış dünyadaki "ayet"leri okumaya başlamışlardır. Şakik Belhî'nin hemşehrisi Mevlana Celaleddin'in yedi yüzyıl önce Konya'da kurduğu "gönül devleti", gücünden hiçbir asırda hiçbir şey kaybetmemiştir. Ahmed Yesevî'nin hemşehrileri ise Bursa'dan hem Tilemsan'a hem de Tiran'a gönül dolusu selam göndermişlerdir.

Moğollarla savaşırken şehit düşen Necmeddin-i Kübrâ'nın müridi Necmeddin Dâye, meşhur eseri Mirsâdü'l-İbâd'ı Sivas'ta kaleme alırken; Hacı Bektaş-ı Velî, Makalât'ı ile aynı "eser"i'n ikmalî için çaba harcıyordu.

"Güneşin doğduğu yer" anlamına gelen Horasan'dan, yani doğudan batıya olan ışık ve nur akını asırlarca devam etti. Med-cezirlerin ardı arkası kesilmedi. Abdülkadir Geylânî'nin Bağdat'ta Ahmed Rifâî'nin Basra'da, Burhâneddin Nakşibendî'nin Buhara'da yaktığı meşale yedi iklim dört köşeyi aydınlattı.

Bu bölgede yetişen insanların sesi ve nefesi Anadolu ve Balkanlara ulaştığı gibi eserleri de intikal etmiştir. Ahmed Yesevî'nin Türkçe Dîvân-ı Hikmet'i, Molla Camî'nin Farsça Nefahâtü'l-Üns'ü, Abdülkerim Kuşeyrî'nin Arapça Risâlesi gibi yüzlerce eser bu alışverişe güç kazandırmış, hâl ile kâlin/sözün muhteşem terkibine zemin hazırlamıştır.

Osmanlı asırlarında tasavvufî kültürün hâkimiyeti kendini hissettirmiş gönül adamlarının mahabbetli sesi, meveddetli nefesi toplumun her kesimine huzur ve umut bahşetmiştir. Bakü'de Yahya Şirvânî'den, Kahire'de İbrahim Gülşenî'den, Hindistan'da İmam Rabbânî'den, Şam'da Hâlid-i Bağdâdî'den feyz alanlar bu topraklarda ilimle irfânın fikirle felsefenin, hikmetle bedîî sanatların doyumsuz terkiбини yapmış ve insanlara sunmuşlardır."

Değerli dostlar, "Hiçbir Müslüman devleti, Osmanlılar kadar bütün din, ilim, tarikat ve tasavvuf men-

subunu bu denli İslâm davasına bağlayamamış; onların devletin kuruluşunda bu ölçüde rol oynadıkları tarihte görülmemiş; tarikatlar arasında bu derece sağlam bir ahenk vücuda gelmemiş; hiçbirî Türk-İslâm davası uğrunda birleşmemiştir." der tarihçi Osman Turan.

Efendim; Osmanlıyı Osmanlı yapan bu ruh olmasa, tabirimi hoş görün Osmanlı cansız bir beden olur, suyu verilmemiş kılıca dönerdi. Osmanlının kılıcına suyunu veren, bu yüce medeniyete ruhunu üfle-yen bu nefesten bahsedelim, çınarın köklerine inelim, Orhan Gâzi devri Osmanlı evliyâsından olan, Âzerbaycan'ın Hoy şehrinde doğmuş, Geyikli Baba namıyla meşhur büyük evliya'yı da analım. Görün-meyenin önemini idrak edelim.

Geyikli Baba tasavvuf yolunda kemâl derecesine ulaştıktan sonra İslâmiyet'i yaymak için çarpışan ve gayret eden Osmanlı mücâhid gâzileri arasına katılıp Bursa'nın fethi sırasında bir geyiğe binmiş ve elinde altmış okkalık bir kılıç olduğu halde en ön saflarda çarpışmıştır. Kalenin fethinde pek çok kerâmetleri görüldü. Bu sebepten kendisine "Geyikli Baba" denildi. Fetihden sonra Ulu Dağına yerleşti. Buradaki dergâhında kendi hâlinde yaşar, gelenlere dinini öğretir, şehre inmezdi. Diğer taraftan Orhan Gâzi ise Bursa'nın fethinde yardima gelen evliyânın gönlünü almak, onların bereketli duâlarına kavuşmak için bir imâret yaptırdı. Onları Bursa'ya dâvet etti. Bu arada Bursa'nın fethinden sonra bir daha görmediği Geyikli Babanın da gelmesini istedi ve:

"Eğer gelmezse, ben varıp elini öpeyim." dedi. Geyikli Babayı arayıp buldular. Sultânın sözünü arz ettiler ve Bursa'ya dâvet ettiler. Geyikli Baba bu dâvete rızâ göstermedi.

"Sakin Orhan da gelmesin! Dervişler gönül ehli olurlar, gözetirler. Öyle bir vakitte varırlar ki, vardıkları zamanda ettikleri duânın kabûl olmasını arzu ederler." buyurdu.

"Bâri Orhan Gâzi'ye duâ et." dediklerinde;

"Biz onu hâtırımızdan çıkarmıyoruz. Her zaman devletine duâ ile meşgulüz. Onun İslâmiyet'e hizmeti sebebiyle, sevgi ve muhabbeti kalbimizde taht kurmuştur." diye haber gönderdi.

Aradan zaman geçti. Geyikli Baba, dergâhının yanından bir ağaç dalı keserek omzuna alıp yola revân oldu. Doğru Bursa Hisarına vardı. Pâdişâh sarayına girip, avlu kapısının iç tarafına, getirdiği dalı dikmeye başladı. Sultan Orhan Gâzi'ye haber verdiler.

"Bir derviş gelmiş, saray avlusuna ağaç diker." dediler.

Sultan çıkıp hâli gördü. Bu dervişin Geyikli Baba olduğunu bildi. Geyikli Baba, ağacı dikince doğruldu ve Orhan Gâzi'ye;

"Bu hatıramız burada kaldığı müddetçe, dervişlerin duâsı senin ve neslinin üzerindedir. Senin neslin ve devletin bu ağaç gibi kök salacak, dalları çok uzaklara ulaşacak, evlatların Dîn-i İslâm'a çok hizmet edecekler." deyip; **"Kökü sâbit, dalları ise göktedir..."** meâlindeki, İbrâhim sûresi 24. âyet-i kerîmesini okudu. Az sonra da geldiği gibi gitti. Diktiği ağaç ulu bir çınar oldu. O ağacın bugün Bursa'da Hazret-i Üftâde'ye giden Kavaklı Cadde'deki çınar ağacı olduğu söylenmektedir.

Bir zaman sonra Orhan Gâzi, Geyikli Baba'ya iâde-i ziyârette bulundu. Ona;

"İnegöl ve çevresi senin tasarrufunda olsun." dedi.

"Mülk ve mal Cenâb-ı Hakk'ındır, ehline verir, biz onun ehli değiliz. Mal, mülk ve sebeplere meyletmek, emir ve sultanlara gerektir. Bizim gibi fukara kısmına, Allah adamlarına yakışmaz." diye cevap verdi. Pâdişâh ısrar edince, kendisine hibe edilen yerlere bedel olarak, dergâhının çevresinden az bir miktarını dervişlere odunluk kabul edip, Sultân'ın gönlünü aldı. Orhan Gâzi memnun ve razı olup, pek çok duâ aldı.

Geyikli Baba bundan sonra yine Ulu Dağında ki dergâhında ibâdet ve zikirle meşgûl oldu. Sayısız talebe yetiştirdi. Kendisinden nasihat almak ve duâsına mazhâr olmak isteyen pek çok kişi dergâhına gelirdi. Uludağ'ın doğu eteklerinde İnegöl yakınlarında vefât edip oraya defnedildi. Orhan Gâzi tarafından kabri üzerine türbe yaptırıldı. Sonradan yine Orhan Gâzi tarafından türbe yanına bir câmi ve dergâh ilâve edildi. Sevenleri çevresinde bir köy meydana getirdiler. Kurdukları bu köye "Baba Sultan" adını verdiler.

Taşköprüzâde merhum, Şakâyık-ı Nu'mâniyye'sinde,

Osmanlı'nın gül bahçesinde yetişen, Nu'mân'ın (İmâm-ı A'zam'ın) bülbüllerini anlatırken, Geyikli Baba'dan da söz eder ve kabrini ziyâretle şereflediğini söyler.

"Kabirini ziyâret ettim. Kabrin yakınında bir mezar daha gördüm. Türbedârdan bu mezarın kime âit olduğunu sordum. Germiyanogullarından saltanat sahibi bir kimseyken saltanatı terk edip, Geyikli Babanın hizmetine giren bir büyüğün mezarı olduğunu söyledi." demekte ve zamanında Geyikli Babaya gösterilen itibarı ifâde etmektedir.

Geyikli Baba gazileriyle savaflara da katılıp büyük hizmetler yapardı. O günlerde Bursa kuşatma altında ve müslüman askerler zor durumdayken Geyikli Baba imdada yetişir. Rumlar, devasa bir geyik üzerinde altmış okkalık bir kılıçla savaşıyor bu nur yüzlü cengâveri görünce kalplerini bir korku kaplar, psikolojik olarak yıkılırlar ve teslimi konuşmaya başlarlar. Geyikli Baba ordunun içinde de boş durmaz maneviyatı yükseltmek için sohbetler yapar. Özellikle Ashâb-ı Kirâm'dan ve Ehl-i Beyt'in büyüklük ve asaletinden bahseder, askerlerle ilgilenirdi.

Evet efendim; bedendeki ruh gibi, İslâm organizmasının kalbi, yüreği olan yüce şahsiyetler nurunu, âlemlere nur olan Peygamberimizden alıp gönüllere akıtmışlar, tarihimize damgasını vurmuşlar. O nura hissedar olalım ki günümüz, tarihimiz gibi şanlı olsun. Toplumumuz bu ruhla şekil bulsun, ahlakımız onların ki gibi olsun. Ne kadar da çok ihtiyacımız var değil mi!

Vesselam.

Kaynaklar:

Âşıkpaşazâde Târîhi, s.196

Şakâyık Tercümesi, s.31

Kâmûsü'l-A'lâm, V, s.3943

Nefehâtü'l-Üns, s.690

Bursa Evliyâları, s.63

Güldeste-i Riyâz-i İrfân, s.220

Tâcü't-Tevârih, V, s.9

İslâm Âlimleri Ansiklopedisi, X, s.127

Feyz Araştırma Ekibi, 190. Sayı

Yeni Dünya, 2007-Ocak

Sonsuzluk Zervanı

Sonsuzluk Zervanı, peşinizde ben,
Ulç ayakla seken topal köpeğim!
Bastığınız yeri taş öpeyim.
Bir kırıntı yeter kereminizden!
Sonsuzluk Zervanı, peşinizde ben...

Gidiyor, gidiyor, nurdan heykeller...
Ufuk, önlerinde bayrak kulesi.
Bu gidenler, Altın Zol Silsilesi;
Ölçüden, hanekten daha güzeller.
Gidiyor, gidiyor, nurdan heykeller...

Sonsuzluk Zervanı, istemem azat!
Zöleniz olmakmış gerçek hürriyet.
Ölmezi bulmaksa biricik niyet;
Bastığınız yerde ebedi hasat.
Sonsuzluk Zervanı, istemem azat.

Ameller Niyetlere Göredir

Halil İbrahim DURGUTLUOĞLU

İki Cihan Serveri Sevgili Peygamberimiz (s.a.s) buyurdu ki:

“İnneme'l-a'mâlü bi'n-niyyât ve innemâ liküllî emrin mâ nevâ”

Meal: “Ameller niyetlere göredir. Herkese ancak niyet ettiği şey vardır.”

Bir kişinin bir ameli işlemeyen evvel, ya da işlerken kalbinde bulunan düşüncesi “niyet” adını alır. Kişinin ameli beden gibi ise, niyeti o amelin ruhu gibidir. Ruhsuz beden nasılsa, niyetsiz amel de öyledir. Her hususta niyet önemlidir. Yemek yerken, su içerken, bir yerden bir yere giderken, yazarken, uyurken, namaz, oruç, hac vs. tüm ibadetlerimizde niyet en önemli husus olmaktadır.

Denebilir ki “Haydi namaz, oruç neyse de, yerken, uyurken, gezerken niyet mi olur?” Şöyle cevap verilebilir:

Kişi ibadete güç kuvvet olması düşüncesiyle yer ise, yemesi ibadet olur, haram işlerde güç kuvvet olması için yer ise günah olur. Bir kardeşini sırf Allah rızası için ziyaret ederse sevap alır.

Ebû Hüreyre (r.a.)’den; Rasûlullâh *sallallahu aleyhi ve sellem* buyurdu ki:

“Kardeşini ziyaret için diğer bir diyara giden kimse-nin yoluna Allah bir melek gönderir ve oraya geldiğinde;

‘Nereye gidiyorsun?’ diye sorar.

‘Şu diyarda bulunan kardeşime gidiyorum’ der.

‘Onda bir menfaatin mi var?’ der. O da;

‘Hayır. Lakin ben onu Allah için sevmekteyim’ der. Melek de ona der ki;

‘Ben Allah’ın sana gönderdiği bir elçiyim. Allah için sevmen sebebiyle Allah da seni sevmiştir.’ (Müslim)

Niyetle her meşru fiil ibadet hükmünü alır. Hakk yolunda dinç, zinde olayım diyerek uyuyan kimse uyukuda ibadet halinde sayılır. Niyet düzgün tutulursa ne ala, bozulursa evvela riya, süm’a, kibir, sonra ucb amele musallat olur. Yani kendini beğenme, gösteriş, desinler, işitsinler diye iş yapma meydana gelir. Bu tür kişiler övülürse hayır işler yaparlar, dönüp bakılmazsa bırakıverirler. Yani Hakk için değil, halk için amel ederler.

Büyük mutasavvıf, İmam Şiblî Hazretleri zamanında, çok zengin bir fırıncı vardı. Bu fırıncı devamlı İmam Şiblî Hazretlerinin muhabbetinden dem vurur, ona olan hayranlığından bahseder, onu ne kadar çok sevdiğini anlatır dururdu. Fakat parayı çok seven fırıncı bir kez olsun İmam Şiblî Hazretlerini ziyaret etmeyi düşünmezdi. İmam Şiblî Hazretlerine yakın olan kişiler, fırıncının bu muhabbetinden aşkından bahsetmişler. “Sizi görmeyi çok istiyor, ama yoğun işlerinden dolayı bir türlü fırsat bulamıyor, bu sebepten ziyaretinize gelemiyor” derler.

İmam Şiblî Hazretleri:

"Madem o gelemiyor, biz onun yanına gidelim" diyerek fırıncının çalıştırdığı fırına gider.

"Allah rızası için yarım ekmek!" diyerek, fırıncıdan yarım ekmek ister. Fırıncı öfkeli bir şekilde bağırır:

"Utanmaz adam, sapasağlam adamsın. Dileneceğine git çalış. Her isteyene yarım ekmek versek, bu fırın iflas eder" diyerek, dilenci kılığında gelen İmam Şiblî'yi fırından kovar.

İmam Şiblî sessiz, sedasız fırından ayrılır. Olaya şahit olanlar, fırıncıya derler ki:

"Sen ne yaptın, biliyor musun?" Fırıncı söylenerek:

"Ne yapacağım, bu dilenciye kovdum." Yanındakiler:

"Bu kovduğun kişi, yıllardır özlemiyle yanıp tutuştuğun İmam Şiblî Hazretleridir. Git ve özür dile!"

Fırıncı bu sefer baltayı taş vurduğunu anlayınca, olanca hızıyla fırından çıkıp, İmam Şiblî hazretlerinin peşine takılır. İyice yaklaştıktan sonra:

"Aman efendi hazretleri, ben ettim siz etmeyin, affedin, zâtî âlinizi tanıyamadım. Eğer tanısaydım, hiç böyle davranırmıydım? Ne olur affedin, ne isterseniz yaparım" diyerek, yalvarmaya başlar. İmam Şiblî hazretleri gayet sakin;

"Seni bir şartla affederim, benim hatırım için Bağdat meydanında yüz altınlık bir ziyafet verirsen, affederim" der. Fırıncı:

"Aman efendim, yüz altının sözü mü olur, zâtî âlinizin hatırı için bin altınlık bir ziyafet vereyim. Yeter ki siz beni affedin" der. Beklenen gün gelir. Gerçekten fırıncı bin altınlık mükemmel bir ziyafet verir. İnsanlar yiyip içtikten sonra ağız laf yapan birisi kemali edeple İmam Şiblî Hazretlerine dönerek:

"Muhterem Efendim! İnsanlar cennetle müjdeleyecek, cehennemle korkutacak bir sohbet irad etmenizi sizden bekliyorlar" ricasında bulunur. Bunun üzerine İmam Şiblî Hazretleri ayağa kalkarak şunları söyler:

"Cennetlikleri bilmiyorum ama cehennemlik birisi varsa bu fırıncıdır!" Herkes pür dikkat dinlerken İmam Şiblî devam eder:

"Allah rızası için yarım ekmek istedim, vermedi. Ama bir kul olan benim hatırım, halk içindeki itibarım, şanım, mevkiim makamım için bin altınlık bir ziyafet verdi. Ey aklıselim Müslümanlar! Bu nasıl Müslümanlıktır?"

Görüldüğü gibi bu menkıbenin altında "Şiblî Hz.leri gibi bir zata yemek ziyafeti verdim" diyerek öğünme duygusu yatmaktadır. Hâlbuki Allah (c.c) sırf kendisi için olan ameli kabul eder.

Bir amele riya ve süm'a karışırsa o amel boşa gider. Hiçbir işe yaramaz, ecir verilmez. Kişi, kendini her an murakabe ve muhasebe etmelidir. Bir insan, üstüne beyaz bir elbise giyse çamurlu bir yoldan geçse nasıl dikkat ederse biz de amel işlerken öyle dikkat etmeliyiz.

Ki bembeyaz amelimizi, niyetimizi riya çamurlarına bulaştırmayalım.

Bir büyük veliye bir kişi gelip sordu:

"Allah'a nasıl kavuşurum?" Veli zat cevap verdi:

"Niyetini düzelt, hemen kavuşursun."

Nice ibadet, riyazat, tâat ehli vardır ki, dillerinde virdleri vardır. Amma gönülleri hakikatten koku koklamamıştır. Çünkü kimi keramete, kimi keşfe, kimi gaybî manzaralara takılmış ya da bunlar için yola çıkmıştır. Hal böyle olunca nasıl vuslat mümkün olsun?

miştir. Hal böyle olunca nasıl vuslat mümkün olsun?

"İLÂHİ ENTE MAKSÛDÎ VE RIZÂKE VE LİKÂİKE MATLÛBÎ"

(Allah'ım! Maksudum sensin ve senin rızandır, talebim sana kavuşmaktır.)

Bu cümleyi gönlümüze kabul ettirir ve bunun üzerinde olursak kurbîyet ve ünsiyet, yakınlık kapıları bize açılır. Kâmil insan sadece Allah rızası için çalışır. Çünkü amele karşılık verecek olan sadece Allah celale celaluhû'dur.

Nice ibadet, riyazat, tâat ehli vardır ki, dillerinde virdleri vardır. Amma gönülleri hakikatten koku koklamamıştır. Çünkü kimi keramete, kimi keşfe, kimi gaybî manzaralara takılmış ya da bunlar için yola çıkmıştır. Hal böyle olunca nasıl vuslat mümkün olsun?

Âşık-ı sâdik isen sana yeter rü'yet pes

Âşık-ı kâzib isen, var kerâmet ara gez

Samimi âşık isen Allah'ın Cemâlini görmek, rızasına ermek sana yeter.

Yalancı âşık isen sen keramet peşinde gezer durur-sun.

Ka'b b. Mâlik naklediyor ki: "Rasûlullâh'ın (s.a.s) şöy-le söylediğini işittim:

"Kim âlim geçinmek, sefihlerle münazara yap-mak ve halkın dikkatlerini kendine çekmek gibi maksatlarla ilim öğrenirse Allah o kimseyi ce-henneme atar."

Hâlbuki ilim en yüce rütbedir. İlme teşvik eden birçok hadis-i şerif vardır. Demek ki, ihlâs ve düz-gün bir niyet olmadan ameller geçer akçe olmu-yor. Ameli Allah için olmayan şeylerden temizleme-nin yollarını, bu batın temizliğin uzmanlarını bu-lup, amellerimizi arındırmanın yollarına bakmalıyız. Bir kimse ki halk içinde ağlar, "Samimi desinler" di-yeyse ne fenadır, "Ne güzel namaz kılıyor desinler" diye güzel namaz kılana yazık, yumuşaklıkla insan-lara yanaşanlar "Ne halim selim desinler" diyeyse ne fena... Nam yapmak, şan sahibi olmak için hayr u hasenât yapmak kime ne sağlar? İhlâs ile yapılan az amel, gösteriş için yapılan dağlar gibi amelden ha-yırlıdır. Allah için olmayan niyetten Allah'a sığınırız.

Şu Hadis-i Şerifi tekrar tekrar okuyup manasına göre amel etmemiz cümlemize gereklidir.

Şüfeyyü'l-Esmâî, Hz. Ebû Hüreyre'den naklediyor:

"Rasûlullâh (s.a.s) buyurdular ki:

"Kıyamet günü ilk çağrılacaklar, Kur'ân-ı ezberleyen biri, Allah yolunda öldürülen biri ve bir de çok malı olan biridir. Allah Teâlâ Hazretleri Kur'ân okuyana: 'Ben Rasûlüme inzal buyurduğum şeyi sana öğret-medim mi?' diye soracak. Adam: 'Evet ya Rabbi!' di-yecek. 'Bildiklerinle ne amelde bulundun?' diye Rabb Teâlâ tekrar soracak. Adam: 'Ben onu gündüz ve gece boyunca okurdum' diyecek. Allahu Teâlâ Hazretleri: 'Yalan söylüyorsun!' diyecek. Melekler de ona: 'Yalan söylüyorsun!' diye çıkışacaklar, Alla-hu Teala Hazretleri ona: 'Bilakis sen, (Falanca, Kur'ân okuyor) densin diye okudun ve bu da söylendi' der. Sonra, mal sahibi getirilir. Allah Teâlâ Hazretleri: 'Ben

sana bolca mal vermedim mi? Hatta o kadar bol verdim ki, kimseye muhtaç olmadın?' der. Zengin adam, 'Evet ya Rabbi' der. 'Sana verdiğimle ne amel-de bulundun?' diye Rabb Teâlâ sorar. Adam: 'Sıla-i rahimde bulunur ve tasadduk ederdim' der. Allahu Teâlâ Hazretleri: 'Bilakis sen: (Falanca cömerttir) de-sinler diye bunu yaptın ve bu da denildi' der. Son-ra Allah yolunda öldürülen getirilir. Allah Teâlâ Haz-retleri: 'Niçin öldürüldün?' diye sorar. Adam: 'Senin yolunda cihadla emrolundum. Ben de öldürölünce-ye kadar savaştım' der. Hakk Teâlâ ona: 'Yalan söylü-yorsun!' der. Ona melekler de: 'Yalan söylüyorsun!' diye çıkışılar. Allah Teâlâ Hazretleri ona tekrar: 'Bila-kis sen: (Falanca cesurdur) desinler diye düşündün ve bu da söylendi' buyurur.

Sonra Rasûlullâh (s.a.s) Ebû Hüreyre'nin dizine vu-rup:

"Ey Ebû Hüreyre! Bu üç kimse; Kıyamet günü, ce-hennemin aleyhlerinde kabaracağı Allah'ın ilk üç mahlûkudur!" dedi.

Şüfey der ki: "Ben Ebû Hüreyre'den aldığım bu ha-disi, Hz. Muaviye'ye (r.a) haber verdim. Bunun üze-rine: "Böylelerine bu muamele yapılırsa, insanların geri kalanlarına neler yapılır?" dedi ve Hz. Muaviye şiddetli bir ağlayışla ağlamaya başladı, öyle ki helak olacağını zannettim. Derken bir müddet sonra ken-dine geldi, yüzündeki (gözyaşlarını) sildi. Ve şun-ları söyledi: "Allah ve O'nun Rasûlü doğru söyledil-ler: **"Dünya hayatını ve onun zinetini isteyenle-re, orada işlediklerinin karşılığını tastamam ve-ririz. Onlar orada bir eksikliğe de uğratılmazlar. İşte ahirette onlara ateşten başka bir şey yok-tur. İşledikleri şeyler orada boşa gitmiştir. Zaten yapmakta oldukları da batıldır."** (Hûd, 15-16)

Niyetlerimizi kontrol edelim, hep Hakk için yaşı-maya gayret edelim. Biz samimi olmaya çalışırız da araya bir şeyler karışırsa Hakk Teâlâ rahmetinden amelimizi temiz kabul eyler. Üç günlük dünya ha-yatı için, fayda ve zarardan uzak insanların övgüsü-nü kazanmak için ebedi ahiret sermayemizi ziyan etmeyelim. Allah (c.c) hepimizi ihlâs sahibi kullar-dan eylesin.

Âmin...

Zünnûn-i Mısırî kuddîse sirrûh (v.248/862)

“Aziz ve Celil olan Allah’ı seven ve ona âşık olanın alâmetleri, Allah sevgilisine (s.a.s) ahlâkında, fiillerinde, emirlerinde ve sünnetlerinde tâbi olmaktır.”

Zünnûn’a:

“Adi adam kimdir?” diye sorulunca,

“Allah’a giden yolu bilmeyen ve öğrenmek için de çabalamayandır.” diye cevap vermişti.

Yusuf b. Hüseyin diyor ki:

“Bir gün Zünnûn’un meclisine gitmiştim, Salim Mağribî de orada idi. Salim:

‘Ey Zünnûn! Tевbe edip nefsinı ıslâh etmene sebep ne idi?’ diye sordu. Zünnûn:

‘Çok acayip, anlatsam dinlemeye takat yetiremezsin’ dedi. Salim:

“İbadet ettiğin Allah’a yemin vererek söylüyorum, durumu bize anlat” dedi.

Bunun üzerine Zünnûn dedi ki:

“Bir kere bir kasabaya gitmek üzere Mısır’dan ayrılmak istemiştim. Sahrada yolculuk yaparken bir yerde uyumuşum. Gözlerimi açınca, altında uyuduğum ağaçta bulunan bir yuvadan kör bir tarla kuşunun düştüğünü gördüm. Kuş düşer düşmez yer yarıldı, içinden biri susam, diğeri su dolu iki kavanoz çıktı. Kuş bundan yemeye, ondan içmeye başladı. Bunu görünce, ‘Bu kadarı bana kâfidir’ dedim. Hemen tevbe ettim. Tevbem kabul edilene kadar kerîm/ikram sahibi olan Allah’ın kapısından ayrılmadım.”

Zünnûn:

“Yemekle dolan midede hikmet durmaz.” demiştir.

Zünnûn’a, tevbeden sorulunca:

“Avam gûnahtan tevbe eder, seçkinler ise gaflete düşmekten bile korkarlar.” demiştir.

Kuşeyrî Risâlesi

Zünnûn, Mısır’da yaşıyordu. Bir gün, birilerinin halifeye gammazlamaları üzerine halife onu Mısır’dan Bağdat’a getirtti.

Zünnûn, halifenin yanına gelince onu ikaz etti. Halife ağlamağa başladı ve ikramda bulunarak kendisini Mısır’a geri gönderdi.

Mütevekkil, yanında bir verâ sahibi zikredilince ağlar ve:

“Verâ sahipleri zikredileceği zaman derhal Zünnûn’u anarak işe başlayın.” derdi.

Zünnûn; kilosu az bir kimseydi, rengi kırmızıya çalardı. Sakalı ağarmamıştı.

Muhammed’in, Said b. Osman’dan şunu naklettiğini duymuştum:

Zünnûn derdi ki:

“Bütün sûfi sözleri şu dört cümle etrafında döner durur: Allah’ı sevmek (hubb-i Celîl), dünyanın azından bile nefret etmek (buğz-ı kalîl), nazil olan Kur’ân’a uymak (ittibâ-ı tenzîl), durum kötüye doğru değişecek diye endişelenmek (havf-i tahvil)...”

Zünnûn-i Mısırî der ki:

Hız. Mevlana'da

Akıl, Nakil, Vahiy İlişkisi

Prof. Dr. Süleyman ULUDAĞ

Genellikle tasavvufta insan aklının önemsenmediği, hatta çoğu zaman küçümsendiği ve aşağılandığı kabul edilir ve bu ön kabulden hareket edilerek tasavvuf ve sülilik ağır bir şekilde eleştirilir, İslâm toplumlarının geri kalmışlığı buna bağlanır. Bu düşünce elbette ki tartışmaya ve eleştiriye açıktır. Biz bu yazımızda bu düşüncüyü Mevlânâ merkezli olarak değerlendirmeye ve tartışmaya çalışacağız.

Sûfilerin bazı teolojik ve metafizik alanlarda akli yetkisiz ve nassı/nakli yetersiz gördükleri doğrudur. Ama sûfilerin bu görüşü dîni/ilâhî meselelerin belli bir kısmıyla sınırlıdır. Dünyevî ve sosyal alanla ilgili olarak aynı şeyi söylemek mümkün değildir. Sûfiler hem dîni, hem de dünyevî alanda aklın önemli bir işlevi bulunduğunun altını çizerler. Dünyevî ve maddî alanda geniş ölçüde hür ve serbest olan akıl, dini ve ilahi konularda sadece bu alanda meseleleri anlama ve kabul etme durumundadır, hüküm verme ve yorum yapma konumunda değildir. İlk Sûfilerden itibaren tarih boyunca bu durumu bütün mutasavvıflarda gözlemlemek mümkündür.

Sûfiler şu iki hususta görüş birliğindedirler:

1. Allah'ın varlığının delili yine bizzat Allah'ın kendisidir. Bu konuda akıllı insan nasıl delile muhtaç ise aynı şekilde aklın kendisi de delile-rehbere muhtaçtır ve delil de Allah'tır. Akıl mahlûk olduğundan kendisi gibi mahlûk olan hususlarda delil olur. (Kelabazi, 63)

2. Allah Teâlâ'yı ancak akıl sahipleri bilir/tanır. Akıl, kul için bir alet olup bununla ancak kendisine tarîf edileni tanır, kendi başına Allah Teâlâ'yı tanıyamaz. (Kelabazi, 64)

Sûfiler ma'rîfet, irfân, ma'rîfetullâh ve ârif-i billâh gibi meselelerden (ilâhiyat, teoloji) bahsederken aklın bu alanda yetersiz olduğunu söyler, gayb âlemi ve ahiret gibi metafizik konuları da bu alana dâhil ederler. Bunlar: 'Mâverâ-yı akl' yani akıl sahasının ötesindeki saha ile ilgili hususlardır.

İlâhiyat bahsinde aklın yetersiz kaldığından, çoğu zaman eksik ve yanlış bilgi veren akla bu hususta güvenilemeyeceğinden, bu alanda aklın insanı şaşırtarak yolunu kaybetmesine sebep olacağından bahseden sûfiler bu konularda sağlıklı ve güvenilir bilgi elde etmenin yegâne yolunun, vahiy ve bunun bir devamı olan keşf/ilhâm olduğunu söylerler.

Mevlânâ diğer mutasavvıflar gibi ilâhiyat ve mana âlemi ile ilgili hususlarda aklın ve akli kullanmanın çeşitli şekilleri olan nazar, istidlâl ve kıyasın işe yaramayacağı kanaatindedir ve bu meseleye eserlerinde -yeri geldikçe- çeşitli şekillerde temas eder.

1. İlk kıyas yapan iblistir. Yüce Allah, 'Âdem'e secde ediniz.' (Bakara, 2/34) buyurunca şeytan: 'Âdem'i topraktan beni ateşten yarattın, ateş topraktan üstündür.' şeklinde bir akıl yürüttü, kibirlendi. Burada açık bir emir, bir vahiy varken şeytanın kıyasa başvurusu lanetlenmesine ve hüsranda kalmasına se-

bep olmuştu. Oysa yapması gereken, melekler gibi hiç düşünmeden emre uymaktı. Bu konularda vahye ve onun devamı olan keşfe/ilhâma tâbi olmak yegâne sağlıklı yoldur. (Mesnevî, trc. İst. 1942, I, 337)

2. Sağırılar Diyalogu: Mevlânâ, gâib olanı şahit olana (görünmeyeni görünene) kıyas etmenin saçma ve gülünç olduğunu anlatmak için bir örnek verir: Sağır birisi, ziyaret edeceği hastaya soracağı sorulara onun nasıl cevap vereceği konusunda akıl yürütür. Buna göre: 'Nasılsın, ne yedin, doktorun kim' sorularına hastanın, 'iyiyim, mercimek çorbası içtim, doktorum falan zattır.' diye cevap vereceğini farz eder. Hastaya da: 'Çok şükür, afiyet olsun, o iyi bir tabiptir' şeklinde cevaplar vermeyi tasarlar. Ama hasta: 'Ölüyorum, zehir yedim, doktorum Azrail' şeklinde cevap verince sağırın kurguladığı cevaplar, arzu ettiği neticenin tersini verir. Mevlânâ der ki: 'Senin de gayb âlemine karşı kulağın sağırdır. Akla ve mantığa dayanarak fizikötesi âlem ve varlıklar hakkında konuşanların bu hâli tam bir sağırılar diyalogudur.' (Mesnevî, I, 334-37)

3. Bedevî-Filozof Örneği: Bir bedevî, devesine bir çuval buğday, -dengeyi sağlasın diye- diğer tarafa da bir çuval kum yüklemişti. Bunu gören filozof: 'Akıllı kişi, kumu boşaltıp buğdayın yarısını bu çuvala doldurur' demiş, bedevî de bu fikri beğenmiş ve sormuş:

'Çok akıllı bir kimsesin. Padişah mısın vezir misin?' Filozof:

'İkisi de değilim.' Bedevi:

'Ne kadar deven ve davarın var?' Filozof:

'Hiç yok.' Bedevi:

'Dükkânın var mı?' Filozof:

'Hayır.' Bedevi:

'Ne kadar paran var?' Filozof:

'Hiç yok, hiç bir şeye sahip değilim.' Sonuç olarak bedevî:

'Bendeki ahmaklık sendeki akıl ve hikmetten daha iyi. Faydası olmayan hikmet neye yarar! Dünya hikmeti şüpheyi artırır, İlâhî hikmet ise insanı semalara yükseltir.' der. (Mesnevî, II, 243-46) Akıl, ilim ve bilgi maddî ve manevî faydalar temin etmeli, yoksa bu akıl neye yarar?

4. Eskiden beri bir hocanın dindeki mertebesi Arapça'yı özellikle nahiv ilmini/grameri iyi bilmesiyle ölçülür. Gemide yolculuk yapan bir molla, kaptana nahiv bilip bilmediğini sorar, 'Bilmiyorum.' cevabını alınca: 'Eyvah, ömrünün yarısı boşa gitmiştir.' der. Bir süre sonra fırtına çıkar, gemi sallanmaya başlar. Kaptan, mollaya: 'Yüzme biliyor musun?' diye sorar, 'Hayır!' cevabını alınca: 'Yazık, bütün ömrün boşuna gitmiştir.' der. (Mesnevî, I, 281) Mevlânâ bu yolda 'nahiv ilmi' değil, 'mahvolma ilmi/tasavvuf lazımdır.' der. Hz. Musa-Hızır kıssasında Hz. Musa akli, Hızır vahiy temsil eder ve Hz. Musa'nın şaşkınlığı vahiy karşısında aklın şaşkınlığını ifade eder. (Mesnevî, II, 250) Mevlânâ, 'Mustafa'nın huzurunda akli kurban et!' der ve ekler: 'İstidlâl ehlinin/akılcıların ayakları tahtadandır, zayıftır.' (Mesnevî, IV, 116)

Naklî İlim: Mevlânâ kitap okunarak öğrenilen veya rivayetlere dayanan naklî bilgilerin de keşf ve ilhâm karşısında akli bilgiler gibi yetersiz kaldığını söyler. Hz. Nuh'un oğlu keşke: 'Dağa çıkar kurtulurum.' demeseydi de babasına teslim olsaydı. Gönlü bir veliden aldığı bilgiyle dolu olsaydı da zararı yok naklî bilgisi az olsaydı. 'Zamanın kutbunun ilmi yanında, naklî ilim, su varken teyemmüm etmeye benzer.' der. (Mesnevî, I, 186, IV, 261; Fihimâfih, İst. 1969, s.220) Dini bilginin yaşanan ve uygulanan canlı bir bilgi olması gerekir. Böyle olmayan kuru ve ölü bilgilerin insana kazandıracağı fazla bir şey yoktur.

Cüz'î Akıl – Küllî Akıl

Genellikle mutasavvıfların birçoğunda görüldüğü gibi Mevlânâ da cüz'î ve küllî akıldan bahseder. Küllî akıl bütün âlemin suretidir, insanların atasıdır, ona uygun hareket edilmelidir. Cüz'î akılda veya akl-ı meaşda var olan bilgilerin kaynağı küllî akıldır. Küllî akıl öğretmen, cüz'î akıl öğrenci gibidir. Peygamberler akl-ı küllîdir. Küllî akıl, ilim ve marifetin kaynağı olan ve peygamberlere vahiy getiren Cebail'dir. Evliyanın bilgi kaynağı da odur. Bundan dolayı mutasavvıflar hakiki bilgi için o kaynağa yönelmek gerektiğini her fırsatta ifade ederler.

Cüz'î akıl insanların tecrübe yoluyla dünyevî işler konusunda bilgi edinmelerini sağlayan beşeri bir akıldır. Buna 'akl-ı meaş' da denir. Mevlânâ bundan bahsederken:

‘Cüz’î akıl (dünya ile ilgili) sözlerimizde ve işlerimizde bize yâr olur, hâl bahsine gelince Lâl/hiç olur’ diyor. (Mesnevî, I, 195) O, asla ilâhî sırra vâkıf olamaz.

‘Akıl, akla uygun olan her şeyi mucizesiz kabul eder. Mucizeye ihtiyaç gösteren hususları akıl tek başına kavrayamaz.’ (Mesnevî, I, 212)

Cüz’î akıl mezara kadar olan sahayı görebilir, ilerisini göremez. Diğer hususlarda Peygamberleri ve velileri taklit eder. Bu akıl mezardan ve topraktan öteye gidemez. (Mesnevî, IV, 265) Cüz’î akıl şimşeğin meydana getirdiği aydınlığa benzer, belli bir alanı bir an için aydınlatır, uzun mesafeler için kılavuz olamaz. (Mevlânâ, IV, 266)

‘Akıllı olan herkes bilir ki her hareket edenin bir hareket ettiricisi var, O’nu görmeden bile eserlerini görürsün.’ (Mesnevî, IV, 13) Bu alanda, eğer (cüz’î) akıl rehber olsaydı Fahreddîn-i Râzî dinin esrarına vakıf bir âlim olurdu, oysa onun akıllı şaşkınlığını arttırmıştır. (Mesnevî, V, 337)

Bugün akıllı bir kişi (mâhir bir usta ile) bir arada bulundu mu değerli bir kumaş olur, taş akıllı bir kişi (mimarla) birlikte bulundu mu bir şaheser, bir saray olur. Akıllı bir insanla bulunan bir adamın, kişiye neler kazandıracağını varın kıyas edin. Taşa bile tesir eden akıllı adam, insana tesir etmez mi hiç. (Fihî Mâfih, s.338)

Mevlânâ yılan yutan bir adamı kurtaran akıllı bir adamdan bahsederken: ‘Akıllının düşmanlığı bile can kurtarır, ahmağın dostluğu ise cana cefadır’ der. (Mevlânâ, II, 147)

Allah’a giden yolda akıl, Burak; aşk, Refref gibidir. Aklın kılavuzluğu ile Yüce Allah’a belli bir yere kadar yaklaşır, ama daha ileriye gidemez, ötelere refrefle, yani ilâhî aşkla gidilir. Mevlânâ, ‘Bir ülkenin sultanı aşk olunca, orada akıllı bir hırsız gibi idam etmek gerek’ derken buna işaret ediyor. (Mevlânâ, Divan, Ank. 2000, s.420) Bu yolda akıllı batağa batmış bir eşek gibi aciz görmesi de bundandır.

Görülüyor ki, maddî ve dünyevî konularla ilgili ve sınırlı olan akıl, fikir ve mantık tasavvufta daima övül-müştür. (Gazâlî, İhyâ, I, 94, 274; IV, 299) Kendi tabii faaliyet alanında kalan ve haddini tecavüz ederek insanları yanlış yollara sevk etmeyen maddî âlemle ilgili akıl (akl-ı cüz’î ve akl-ı meaş) Mevlânâ tarafından övülür

ve onun bu âlemde bize rehber olduğu ifade edilir. Diğer yandan da cehalet ve ahmaklık, bilgi ve akıl yoksunu olmak ağır bir şekilde yerilir.

Bütün mutasavvıfların akıl ve nakil karşısındaki tavırları aynı değildir. Bazı tasavvufî hareketler ve mutasavvıflar akla ve nakle yakın durur, hatta bu iki siyle iç içe ve barışık iken diğer bazı tasavvufî hareketler ve mutasavvıflar akla ve nakle karşı oldukça soğuk bir tavır sergiler, durumu kurtarmak için sadece şeklen akla ve nakle atırlar yaparlar. Aynı çağda ve farklı bölgelerde yaşamış olan Hâris Muhâsibî (v.243/857) ile Sultânü’l-Ârifin Bayezid Bistamî (öl. 234/848) bu bakımdan karşılaştırılmaya değer. Muhâsibî akla, aklî izah ve tahlillere önem verir ve tasavvuf felsefesini geliştirirken akla ve nakle geniş yer ayırır. Bu iki kaynaktan azami derecede faydalanır. Fakat onun bu tavrı seleflerin de sûfîlerin de pek hoşuna gitmez. Başta İmam Ahmed b. Hanbel olmak üzere selefler onu bidatçı bir kelimci olarak suçlarken, sûfîler de onun tasavvufuna sıcak bakmazlar. Vefat ettiğinde cenaze namazı sadece dört kişi tarafından kılınmıştı. Şathiyatıyla ünlü olan Bayezid Bistamî’nin tasavvufu ise dinî-tasavvufî his, heyecan, coşku, sevgi, aşk, şevk, sekr gibi mistik hallerle doludur. Onun söz ve açıklamalarında hemen hemen aklın ve ilmin izlerine rastlanmaz. Bazen alıntılardığı nakil ve naslara da tamamıyla tasavvufî bir şekil ve renk verir, meşrebine göre yorumlar. Tarikat silsilelerinde Muhâsibî’ye hiç yer verilmezken Beyazîdi Bistamî’ye önemli ve geniş bir yer verilmesinin sebeplerinden biri, hatta en başta geleni bu durumdur. Tasavvuf tarihinde çeşitli meşreb ve tarikatların mevcud oluşunda bu durumun payı büyüktür.

Hz. Mevlânâ’yı bu açıdan değerlendirdiğimizde onun İslâm’ın manevî, ruhanî ve sırrî özünü azami derecede geliştirmiş ve her zaman bu öze bağlı kalmış olmakla beraber nasslarla, yani dinin açık ve kesin hükümleriyle uyum içinde olduğu, bu özelliği ile bir Müslüman velisi, sûfîsi kimliğine sahip bulunduğu açıkça görülür. Bu arada onun Yüce Allah’ın insanlara en büyük nimeti ve lütfu olan akl-ı cüz’î ve akl-ı meaştan insanların faydalanmaları için sıkça teşvikte bulunduğu ve bu hususun altını kalın bir çizgiyle çizdiği de muhakkaktır.

Sana, Allah'tan korkmayı, kötülükten geri durmayı tavsiye ederim.

İslam dininin zahirdeki emirlerine uy.

Varlığını doğrulara harca.

Gönlünü geniş tut.

Nefsini daraltma.

Yüzünü güler eyle.

Başkalarını üzme.

Zor işleri kendin al.

Fakirliğin kıymetini bil.

Büyüklerin kadrini bil.

Arkadaşlarının kıymetini bil, onlarla iyi geçin.

Küçüklerle nasihatte bulun.

İcabında büyüklere de doğruyu söylemekten çekinme.

Düşmanlık yapma, iyilik yapmaya devam et.

Bol harca; ama hep Hakk (c.c) yolunda... Mal yığma.

Sohbete layık olmayanlarla konuşma; gerek din, gerekse dünya için onlara akıl danışma.

Fakirliğin asıl manası odur ki, senin gibi birine ihtiyaç sayıp dökmeyesin...

Zenginliğin manası ise, senin gibilere karşı gönlünde bir ilâhî vakarın olmasıdır.

Tasavvuf, dedikoduğu bırakmaktır.

Yalnız açlığı gidermek için yemek, hiçbir işe yaramayan alışkanlığı bırakmakla hâsıl olur.

Nefse güzel gelen şeyleri bırakman iyi olur.

Fakirlik hali ilimle başlar, yumuşak tabiatla büyür. İlim onu korur. Yumuşaklık ise sevdendir.

Tasavvuf sekiz huy üzerinedir:

1. Sahî olmak: Eli açık, cömert olmak. Bu adet İbrahim peygambere (a.s) verildi.

2. Rızî olmak: Bu âdeti İshâk peygamber (a.s) almıştır.

3. Sabır: Bu hali Eyyûb peygamber (a.s) benimsemiştir.

4. İşaret: Bu da Zekerîyya peygamberin (a.s) hususiyetidir.

5. Gurbet: Bu da Yahyâ peygamberin (a.s) nasibidir.

6. Kalın ve sade giyinmek: Bu da Mûsa peygamberin (a.s) meşrebidir.

7. Seyahat: Bu da İsâ peygambere (a.s) nasip olmuştur.

8. Fakr: Bunu da Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.s) almıştır.

Bir hadis-i şerifinde: "Fakr, benim övüncümdür." diye buyurmuştur.

Hepsine selâm olsun...

Altın Öğütler

Abdülkâdir Geylânî (k.s)

Ankâzâde Köstendilî Halîl Efendi'nin

Tûti İhsan Efendi'ye Mektubu (25)

İnsanı kendisine muhatab olarak yaratıp esmâ-ı ilâhîyesini talim eden ve eşyanın dahî ismini, hem cismîni hem letâifini ilmullahından ve hikmetullahından ihsan eden, konuşmayı ve lisânı insan için îcad edüp lisânımızı hareket ettirmekten âciz olduğumuz haldeyken bi'l-kuvve Kur'ân'ın mânâsını ve kelâmullahın feyzini sadırlarımıza nakşeyleyen, Cenâb-ı Hakk'a hamd ü senâ olsun.

Pâk ve münevver sadr-ı Muhammedîlerine Kitâbullâh'ın inzal edildiği ve mutahhar mübarek fem-i saadetinden kelâmullahın "Kur'ân" olarak sudur ettiği nur-i Muhammedîyeleriyle cümle eşyaya ve âlemlere rahmetin ve feyzin nüfuz ettiği mahbûb-i ilâhî, habîb-i edîb-i kibriyâ, fasîhu'l-lisân ve'l-beyân ol Muhammed Mustafa Efendimiz'e salât ve selâm olsun. Evlâd, ezvâc, ashâb ve tâbi olanlara salât ü selâmın ve hamd ü senanın bereketi îsal olunsun. Âmin.

Selâmun aleyküm, İhsan Efendi

Dervîş İhsan Efendi oğlum! Cenâb-ı Hakk feyzini müzdâd eylesin. Feyz-i ilâhî ve tevîk-i ilâhî dâimâ refikin (arkadaşın) olsun.

Güzel evlâdım! Tasavvuf edebinde, -zaten tasavvuf edeb demektir amma söz böyle zuhûr etti- husûsî konuşma şekilleri vardır. Dervîş, sözü söylemeden anlar. Lâkin söz söylendiğinde de nasıl anlaması gerektiğini büyüklerinden aldığı sohbet üslubuyla anlamaya gayret etmesi lâzımdır. Her ilmin kendine ait lisânı veyahut her lisânın sahasına göre bir mefhumu vardır. Tasavvufun da kendine mahsus özel ıstılahâtı vardır. Sûfiyyenin ahkâmını ve ilmî hüviyetini ortaya koyan birçok mefhum mevcuttur. Meselâ; tevhîd, cem, cem'ül-cem, takva, verâ, teva-

zu', mahviyyet, fenâ dereceleri, bekâ makamları gibi daha birçok izaha muhtaç mefhumlar vardır. Bunlar şimdilik dursun. Bir de dervîşe günlük hayatında, sohbette, meydanda lâzım olacak, kullandığı veya kullanılagelinen tâbirler vardır. Dervîş bu sözleri ilk önce öğrenmeli, mânâsı üzerinde düşünmeli, sonra hayatına tatbik etmeli ve bu lisân üzre konuşmalıdır. Daha evvel de arz ettiğim gibi, üslûb-ı lisân aynıyle insandır.

Dervîş oturuş, kalkış, yürüyüş üslûbuna dikkat ettiği gibi konuşma üslûbuna da fevkalâde dikkat etmelidir. Fasîhu'l-lisân Fahr-i âlem Efendimiz (sav) "Kendinizi cehennem ateşinden (veya Hakk'ın cemâlinden uzaklaşma ateşinden) koruyunuz, velev ki bir güzel kelimecik olsun." buyurarak bir güzel sözün dahî insanı cehennemden kurtarabileceğine, bir sözün güzelliğiyle insanın nârını nur edebileceğine işaret buyurmuşlardır. Mamâfih büyük âlimler, bir kelime güzel sözün, bir kerecik dahî olsa "Lâ ilâhe illallâh" denilmesine işaret etmesini söylemiş olsalar da, yine pek çok âlim güzel bir sözün tesirinin yani tevhîdden beslenen sözlerin tesirinin kişiye sayısız faydalar vereceğine işaret etmişlerdir. Her güzel sözün kökünde muhakkak tevhîd vardır. Güzel söz de insanı Allah ile birliğe götürür. Çirkin sözlerin kökünde de ikilik vardır. Daha doğrusu tevhîdden ayrılmış uçlardır ki onlara kök dahi denmez. Kökü necis ve habis olduğu için ondan neş'et edenler dahi çirkin olur.

O halde İhsan Efendi oğlum, âriflerin sohbetine ve o sohbetin özüne nüfûz eylemeye çalış. Lâkin o öze işaret eden ve o cevherle beslenen, böylece zuhûr eden sözlere dahi dikkat eyle. Hem o lisân üzre konuş hem o lisânın mânâsına göre amel et. Bir adam konuştuğunda sohbet meclisine erişip erişmediği

üslûbundan belli olur. Binâenaleyh mürşid sohbe-tine erişip de ahvâlini ve akvâlini (sözlerini) düzelte-meyen, subaşında susuz kalmış insan gibi mahru-miyetini göstermiş olur. Mürşidi vesilesiyle bir yol-dan feyz alan kişi lisânıyla tebarüz eder.

Güzel evlâdım, vaktiyle bizler zât-ı âliniz gibi aynı mânevî rahle-i tedrisattan geçtik. Büyüklerimiz ko-nuştuğumuzda bizleri îkaz eder ve mensûbu oldu-ğumuz yolun âdâbına uygun konuşmaya sevk eder-lerdi. Dervişânın kendine mahsus, âdetâ îcad eyle-dikleri bu tâbirlerden bir kısmını zikretmem hem si-zin için hem de diğer kardeşlerimiz için güzel ke-limelerin şuyû bulmasına (yaygınlaşmasına) vesile, böylece Cenâb-ı Hakk'ın rah-metinin şümûlüne de vasita olur inşâallah.

Meydan terbiyesinde en ayıp sözlerden biri 'ben' demektir. Dervişin 'ben' diye söze baş-laması da başında kabahat etmek, demektir. 'Ben' sözü lisânına bile yerleşmeyecek ki benlikten kurtulabilsin. Gü-nahların birçoğu hayalde ve dimağda kendisini meyil ola-rak gösterir ve bu meyil kalbe, kalbden de lisâna te'sir eder. 'Ben' demenin hata olduğunu bilen derviş benlik sevdasın-dan uzaklaşmakla kalmaz, al-dığı terbiye ile öyle bir nokta-ya gelir ki 'ben' demeyi ve ben-liği unuttur. Mürşidlerin 'ben' kelimesini kullanmaktan der-vişlerini sakındırmasındaki murâd, benliği unuttur-maktır. Onun yerine 'bendeniz' tâbir ederler. Bende-niz, köleniz mânâsındır. Derviş bu kelimayı herke-se kullanabilir. İster derviş olsun ister keşiş... Karşı-sındaki insanla günlük hayatında bu şekilde konu-şabilir. Karşımızdaki insanın ezelden sahip olduğu, Allah Teâlâ'nın 'ruhumdan ruh nefheylediğim' bu-yurduğu o ruha istinaden bu sözü söyler. Yani "Ben, sendeki Cenâb-ı Hakk'ın bahşettiği ruhun kölesi-yim, sen hazret-i insan sûretinde yaratılmışsın. O halde böyle yüksek bir cevhere sahipsin. Sana de-ğil, senin özündekine tâlibim. Biz bu özde birleşyo-

ruz." demektir. Tabîi ki derviş, ârif olacak. Savaş mey-danında zâlim bir çıfita, kibirli, hak tanımaz deyyus-lara 'bendeniz' şeklinde hitab etmek câiz değildir. Belagât, sözü yerinde kullanmaktır. Zâlime el pençe divan durmak ve ona nezaket göstermek İslâm'ın rezil kabul ettiği ahlâktandır. Derviş sadece nefsiyle cihad etmez, cihad meydanında da en güzel şekil-de Müslümânâ yakışacak vakarını, heybetini göste-rir, kimseden çekinmez. Bendeniz sözünde bir başı eğiklik ve kölelik yoktur. Tam tersine "Ben Allah'tan başka kimseye kul olmam." idrakinin ilanı ve hürri-yetine müştak bir hal vardır. Herhalde anlaşılımtır. Bazen 'ben' kelimesi yerine 'fakir' tâbiri kullanılır.

Gerçi fakir kelimesinin o bü-yük mânâsıyla 'ben' kelimesi mukayese bile edilmez amma âdet olmuş, yerine kullanılır, diyoruz. Yoksa fakir kelimesi-nin ulvî mânâsı ben kelimesi-nin süflî dairesine asla sığma-yacak kadar büyüktür. Hadd-i zâtında 'fakir' iddialı bir sözdür. Çünkü "Benliğim dâhil her şeyi terk ettim, ne benliğimden ne başka kimseden bir şey ümit ettim, ben ancak Allah Teâlâ'ya muhtaç ve tâlibim." demek-tir. Derviş bu kemâlde olma-sa da konuşurken fakir tabiri-ni kullanır. Zîrâ sözler, dua gi-bidir. Bir kişi ısrarla duada bu-lunsa ve bir zikir üzere azmetse, sebat etse elbet zikrettiğine ve niyâzının neticesine erişir. Yani fakir, fakir diyerek inşâallahu

Teâlâ o da Allah'tan gayriye muhtaç olmayan kişiler zümresine dâhil olabilir. İnsanda böyle bir hal yoksa övünebileceği, güzel diyebileceği bir hali de yoktur. Ancak bu fakrın sırrına ve zevkine erişmişse, işte o insanın bu âlemde güzel bir sermayesi var, demek-tir. Allah Teâlâ'ya muhtaç olmaktan daha büyük bir nimet yoktur. Biz 'elhamdülillah' derken dahî Allah Teâlâ'ya muhtaç olduğumuzun hamdini ilan ederiz.

Efendimiz (s.a.s): **"el-Fakru fahrî / Fakirlik, övün-cümdür."** buyurarak Livâü'l-hamd sırrını ne güzel işaret eylediler. Fefhim/Düşün...

Meydan terbiyesin-de en ayıp sözlerden biri 'ben' demektir. Dervişin 'ben' diye söze başlama-sı da başında kabahat etmek, demektir. 'Ben' sözü lisânına bile yerleşmeyecek ki benlikten kurtula-bilsin. Günahların bir-çoğu hayalde ve dimağ-da kendisini meyil olarak gösterir ve bu meyil kal-be, kalbden de lisâna te'sir eder.

Derviş lisânında mümkün mertebe menfî konuşulmaz. Yani insanı kötü düşünceye, üzüntüye, kötülüğe sevk edecek, sıkacak tabirlerden ihtizâr edilir (kaçınılır). Daha evvel de zikrettiğim gibi mü'minin konuşması bile dua gibidir. Meselâ; düşersin, yanarsın, hastalanırsın şeklinde îkazda bulunmaz. "Dikkat et yanmayasın, şöyle yap ki hastalanmayasın, düşmeysin." şeklinde konuşur. İki şekilde de karşıdakini îkaz vardır. Lâkin birisi menfî, diğeri müsbettir. Derviş hep müsbet taraftan konuşmalı. Hem ağızdan çıkan söz dua gibi olduğundan, 'yanarsın' dediğinde adamın yanmayacağı da varsa yanarır. 'Hastalanırsın' dersin, bu söz vücûd bulur, hastalanır. Bu husûsa ziyâde dikkat etmeli. Kûpün içinde ne varsa dışarıya o sızar. Dervişin de ağızından güzel sözler akmalı. Sonra "el-Belâü müekkilü'l lisân / Bela lisâna bağıdır." demişler. Yani menfî bir şey söylediğinde hem vücûd bulur hem de o menfî sözden kuvvet alarak şeytan ve nefis kendine yol bulur. Hazret-i Yakub'un (a.s) çocuklarına: "Yusuf'u kurdun yemenden korkuyorum, çekiniyorum." demesi üzerine hemen diğer çocuklar "Yusuf'u öldürürüz sonra kurt yedi, deriz" diye karar almışlardır. İçimize tulû' eden (içimize doğan) birçok şeyi lisânımızla zikretmemiz îcab eder. Bunun misalleri çoktur. Anlaşıldı ki derviş dâimâ müsbet şeyleri zikredecek, menfî bir durum varsa da onu müsbet cümlelerle îkaz ederek muavenette/yardımda bulunacak.

Sûfî ıstılahlarından biri de 'mihmân olmak'tır. Avâmın 'uyumak' sözüne karşılıktır. Burada çok büyük bir nezaket vardır. Mihmân olmak, misafir olmak demektir. Hakîkaten de biz uyuduğumuzda 'ben' ve 'benim' dediğimiz her şey bizden alınır. Uyku denilen bir hal bizi kuşatır. O anda zâlimi, kâfiri, mü'mini,

âlimi hepsi bir hale bürünür. Ruhlar kabiliyetlerine göre bir yerde bekletilir. Allah zevkiyle ve aşkıyla, Resûlullah muhabbetiyle gününü geçiren, nefsiyle cihad eden kişi yattığında uyumaz, mihmân olur. Peki, nereye mihmân olur? Hangi makama misafir olur? Allah'a misafir olur. Allah ve Resûlü'ne müştak olan ruhlar beden hapsinden bir müddet âzâd olup ulvî ruhlarla ve ulvî âlemlerle hem-dem olur. Ruh Allah Teâlâ'nın vahdet denizine gider, orada bir müddet kalır. Bedene 'uyan' emri verildiğinde ruh

vücûda iade olunur. Bu dünyadaki mekânına misafirlikten avdet eder. Amma o ruh misafirlikte olduğu müddetin zevkiyle o bedene dâhil olduğundan o zevkle döşeğinden kalkar. Hele büyükler için 'uyudu' sözü gaflet mânâsına geldiğinden çok kaba bir hatadır. Efen-dimiz (s.a.s): "Benim gözlerim uyur ama kalbim uyumaz." diyerek bu sırâ işaret buyurmuşlardır. Kalpleriyle, kalıplarıyla ve cesed-i pâkleriyle dâimâ Hazret-i Allah'ın murakabesinde olan peygamberler uyumakla abdestlerini zâyî etmezler. O halde; uyku büyükler için gaflet değil, Hakk'ın husûsî ikramıyla Hakk'a âşinâ oldukları bir demdir. Böylece insanların ve bu hayatın meşakkatinden bir müddet alınır, huzurlahta dinlendirilirler. Mürşid-i âgâhlar ibadet-taata ve cihada kuvvet olsun diye yatarlar. Bedenleri döşekte iken yatar

gibidir. Amma ruhları ya terbiyesini vermekle me-mur olduğu kişilerle beraber irşadla, ya da bu irşad için lâzım olan ma'lûmâtı ve ilhâmâtı almakla meşguldür. Onların yatışı istirahat değil istihâredir. Çünkü bir adam bu bedenle kayıtlı olduğu müddetçe velâyet makamında da olsa birçok yere yetişemez. Ama bedeni bıraktığında ruhuyla daha hızlı hareket eder, seri olur. Yani evlâdım, senin anlayacağın evliyâullahın uykusu dahî bir nevî meşguliyettir. Be-

Derviş lisânında mümkün mertebe menfî konuşulmaz. Yani insanı kötü düşünceye, üzüntüye, kötülüğe sevk edecek, sıkacak tabirlerden ihtizâr edilir (kaçınılır). Daha evvel de zikrettiğim gibi mü'minin konuşması bile dua gibidir. Meselâ; düşersin, yanarsın, hastalanırsın şeklinde îkazda bulunmaz. "Dikkat et yanmayasın, şöyle yap ki hastalanmayasın, düşmeysin." şeklinde konuşur. İki şekilde de karşıdakini îkaz vardır. Lâkin birisi menfî, diğeri müsbettir.

nim bir sohbet şeyhim vardı. Bazen geçer içerdeki döşeğine uzanır, aramızdaki samimiyetten dolayı da "Dur şu ihvanın bir haline bakayım müsaadenle, sonra tekrar konuşuruz." der ve öylece yatar. Malûmâtını alır, sonra yanımıza avdet ederdi. Fakîr buna çok defa şahid oldum.

Dervîş kapıyı, vesaireyi kapamak, örtmek gibi tâbirler kullanmaz. 'Kapıyı kilit' diyerek de konuşmaz. Kilitlemek, kapamak ve örtmek tâbirleri kalbe huzursuzluk veren ve örfümüzde de hoş olmayan şeyler için kullanılmıştır. Kapının kilitlenmesi tâbiri artık o kapının açılmamasına, güzel giden bazı şeylerin bitmesine işaret eder. Bunun yerine "Kapıyı çevir!" veya "Kapını sıl!" tâbir edilir. Hatırıma gelmişken hemen söyleyeyim; yeni yeni âdetler çıktı. Geçenlerde maalesef bir arkadaşımız konuşurken tevafuk eyledim. O kişi vefât eden tanıdığı için: "Toprağa verdik." deyince başımdan aşığı sanki kaynar sular döküldü. Yâ hû, insan toprağa verilir mi? Biz Nasranî miyiz ki toprak toprağa, ateş ateşe, küller küllere kavuştu, diyeceğiz. Topraktan yaratıldık ama topraktan gelmedik ki, biz Allah'tan geldik, yine Allah'a döneceğiz. Toprağa giren cesettir. Biz cesetten ibaret değiliz ki! Ve inşaallah toprağın içine girsek de toprakta kaybolmayacağız. Biz toprağa sırlanacağız. Kabrimiz bizler için sır kapısıdır. Dünya üzerinde sırlanır, âhirete o sır nurlar gibi doğarız inşaallah. Geçmişte yaşamış âlimler bu sözleri Müslüman evlâdının söyleyeceğini bilseydiler bu nevi sözlerin küfür olduğunu kitaplarına dahî yazmaktan çekinmezlerdi. Toprağa hayvan verilir, insan değil. İşte lisân bozulunca insanlık da bozulur. Ol sebepten Allah Teâlâ, halîfe olmamız sebebiyle lisânlarımızı kelâmıyla süslemiş ve indirdiği Kur'ân-ı Kerîm ile lisânımızı dahî ıslah eylemiştir. Tekrar mevzuumuza dönersek; kilitlemek ve örtmek tabiri dervîşin lisânında olmaz. "Ocağı yak, ateşi yak." denmez. "Ateşi uyandır, ocağı uyandır." denilir. Eskiler ne der bilirsın. Beddua ederken "Ocağın yansın!" derler. Şimdi seyr u sülûkunda zarafeti meşk eden bir kişi sözlerinde kabalık etse hoş mu? Hoş değil. "Ateşi söndür!" de denmez. "Mumu söndür, kandili söndür!" tâbirleri de hoş tâbirler değildir. Onun yerine "Ateşi veya mumu dindir!" denir.

Efendim, "Böyle söylense ne olur? Günah mıdır? Maksudımız anlaşılmış olmuyor mu?" diye itiraz edilirse biz yine iyi tarafından bakarak şöyle cevap veririz:

"Efendim, böyle güzel söylediği zaman olmuyor mu, neden güzel tarafından konuşmayalım? İnsanlar kaba saba konuşarak kabalaşır. Ruh kemâle ermez, hamlaşır. Ham ervah olur. Günlük hayatında bu nezakete dikkat etmeyen kişi Kur'ân-ı Kerîm'deki ve hadîs-i şeriflerdeki nezaketi nasıl anlar? Sonra âyet-i kerîmeyi okur, kendisi âyât-ı beyyînâtın ahlâkî güzelliğine erişeceği yerde o güzellikleri kendi çirkinliğine benzetir. Ondan sonra da olan olur. Bak evliyâullahın sözlerine, hakikatten nasîbdâr olan âlimlerin eserlerine... Üslûbları ne kadar zarîf, ne kadar nazîk, ne kadar kerîmdir! O üslûb ile tanışan insanlar âdetâ Kelâmullah'ı ve kelâm-ı Resûlullah'ı anlamaya hazır hale getirilir. Hadîs-i kudsîde ne buyruluyor: Allah Teâlâ'ya bir adım yaklaşına Cenâb-ı Hakk on adım yaklaşır. Kişi kendi hayatında konuştuğu lisâna ve tavırlarına Allah için dikkat ederse Cenâb-ı Hakk da o kişiye kendi kelâmını, zarafetini, Habîbî'nin edebini on kat daha fazla onun üzerinde müessir kılar. Kişi Kur'ân'ı ve hadîsi daha iyi anlamaya muvaffak olur. Allah Teâlâ'nın kelâmından ve Efendimiz'in sünnet-i seniyyesinden feyz alarak bu ahlâk ile ziynetlenen kişi daha güzel bir hale, daha ulvî makamlara elbet ulaşır. Bizler seyr u sülûkumuzda dâimâ kemâl üzere hareket etmek ve en güzeli tercih etmek ile mükellefiz. Dervîş hem haliyle hem sözleriyle numûne olmalı, mensûbu olduğu yola, büyüklerine kendi üzerinden taş attırmamalıdır.

Kıymetli İhsan Efendi oğlum, mektûbunda sorduğun suâllere cevap vermeye kalkar isem bu satırlar epeyce uzayacak amma inşaallah söz veriyorum birkaç güne kadar hem bu mevzuun devamını hem de senin suâllerine cevabı diğer mektûbda yazmaya gayret edeceğim. Yağmur sağnak sağnak yağarsa toprağın içine nüfuz etmeden üzerinden akıverir. Azar azar inerse toprağın içine nüfûz eder. Biz de bu arifane malûmâtı şimdilik burada bırakalım.

Cenâb-ı Hakk râzı olduğu amellerimizi tamamlamaya muvaffak eylesin. Eksiklerimizi tamam eylesin. Noksanlıklarımızı kemâliyle, kûsûru kusurumuzu settâriyetle, günahlarımızı af ve mağfiretiyle, seyyiâtımızı dahî ihsan eylediği hasenâtıyla ikmal eylesin. Her halimizi rıza-i şerifini tahsile vesile eylesin. Cenâb-ı Hakk'ın selâmı, rahmeti, inayeti, muvaffakiyeti dâimâ üzerine olsun İhsan Efendi oğlum...

Vesselâm.

Adam iyice dağıtmıştı.

Yıllardır bir dağa bir bağa, bir göle, bir çöle bağırp çağırıp duruyor, ama hiç birinden de sadra şifa bir yankı alamıyordu.

Hiç bir cevap gelmiyordu, ne dağdan ne bağdan, ne gölden, ne çölden...

Ümit kandili iyiden iyiye zayıflamıştı.

İşte tam o sırada birisiyle karşılaştı. Kendisinden farksız birisiydi karşılaştığı.

Ona içini döktü:

"Ben" dedi,

"Bir gönül adamıyım.

Âdemoğullarının bâdem kavgasında telef olmalarını istemiyorum.

Onları cennete taşımak istiyorum.

Bunun için de yıllardır bağırp çağırıp duruyorum.

Yazıyorum, çiziyorum, konuşuyorum.

Yırtıyorum...

Ama ne gören vaar, ne duyan, ne de hisseden...

Kahrediyor beni bu."

İçini döktüğü adam ona şunları söyledi:

"Eğer sen bir gönül adamıysan, bilmen gerekir ki bu gezegen, Âdemoğullarının bâdem kavgası edecekleri bir meydandır.

Onları bundan vazgeçiremezsin.

Onları cennete taşıma davasına gelince...

O konuda ümit kandilini canlandır!

Doğruyu yalan söylemeden konuşmaya devam et!

Körler seni göremeyebilirler. Sağırklar duymayabilirler...

Hissizler ise, varlığından bile haberdar olmayabilirler.

Fark edilmemek bu denli kahretmesin seni.

Ümit kandilini söndürme sakın! Sen üstüne vazife olanı yapmaya devam et!

Bir gün bir gören olur seni. Bir duyan, bir hisseden bulunur.

Mutlaka bulunur.

Ve o taşır seni bütün insanlığa belki.

Her söz bir tohumdur.

Sen tohum atmaya devam et...

Ümit Kandilini Söndürme Sakın!

Mustafa ÖZDAMAR

Kur'ân-ı Kerim ve İlim

Kur'ân-ı Kerîm; kıyamete kadar insanların ihtiyaçlarını karşılayacak olan bir kitap olmasından dolayıdır ki, içerisinde birçok ilmî hakikatlere işaret olunmuştur:

"Yaş ve kuru ne varsa, apaçık bu Kur'ân'da vardır."
(En'âm, 59)

Ama şunu unutmamak lazımdır ki, diğer peygamberler gibi bizim Peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.s) de fenni gerçekleri öğretmek için gönderilmemiştir. Kur'ân-ı Kerîm'de her çeşit ilme ya açıktan ya da kapalı olarak işaret edilmiştir. Ama o, mücerret bir fen kitabı da değildir.

Yaş ve kuru her şeyin Kur'ân'da mevcut olduğundan bahisle bir kişi bir âlime şunu sorar:

"Kur'ân'da yaş ve kuru her şey var diyorsunuz. Peki, öyleyse ekmeğin nasıl yapılacağını, ununa ne kadar su katıp pişirileceği vs. hususunda bir ayet var mıdır?"
Âlim:

"Evet, var" der ve

"Eğer bilmiyorsanız, bilenlere sorunuz." (Enbiyâ, 7)
âyetini okuyarak soru sahibini susturur.

Dünyaya ait bazı işler vardır ki bunları insan çalışmakla, aklını kullanmakla elde eder. Nitekim hurmaları aşu yaparak iyi mahsul aldıklarını söyleyen sahabîleri, bu durumu öğrenen Peygamberimiz onları bundan men etmiş, ertesi yıl hurmaların azlığından şikâyet edenlere de, eski yaptıklarını yapmalarını emrederek şöyle buyurmuştur:

"Sizler, dünya işlerini benden daha iyi bilirsiniz." (Müslim bi Şerh-i Nevevî, XV, 116; İrşâdu'l Fühul, s.378)

İlim ve fen, aletlerin yardımıyla tecrübe ve müşahadeye dayanılarak yapılır. Bazen tesadüflerin veya münasip bir tabirle tevâfukların yeni yeni buluşlara, icatlara, keşiflere, hayırlı ilmî hakikatlere sahne olduğu bir gerçektir.

İşte bundan dolayı, Kur'ân-ı Kerîm bir kimya ya da bir fen kitabı değildir. O; vahiyle gelen, akıl ile bilinip, bulunamayacak olan hususları bildirir. Böylece insanlara yeni yeni ufuklar açar. İçindeki emirleri tutanlara iki dünya saadetini bahşeder. İnsanı düşünmeye teşvik eder. Yer ve gökler hakkında, onların nasıl yaratıldıkları hakkında düşünmeye sevk eder. Böylece onla-

rın kör bir tesadüfün eseri olmadığı gerçeği dimağlara ve gönüllere nakşedilir.

"Onlar, semâvât/gökler ve arzın/yerin yaradılışını düşünürler." (Âl-i İmran, 191)

Bu tefekkürler, sonunda Ulu Allah'a (c.c.) ulaşarak şöyle derler:

"Ey Rabbimiz! Sen bunları boşuna yaratmadın." (Âl-i İmran, 191)

Evet, O (c.c) hiçbir şeyi boşuna yaratmamıştır.

Canlılar, hayatiyetlerini sürdürebilmeleri için ısıya yani bir enerji kaynağı olan güneşe muhtaçtırlar. Arzın bu dev enerji kaynağının içinde her an binlerce hidrojen bombası patlatılmaktadır. Şunu unutmamak gerekir ki, bir hidrojen bombası bir atom bombasından iki bin misli daha şiddetlidir. Bu suretle meydana gelen muazzam enerjiden tam bizim ihtiyacımıza göre ölçülmüş bir miktarı dünyaya muntazam olarak her gün ulaşmakta ve bu vazifede hiç aksama olmadan yürütülmektedir.

"Güneş de (ki bir alamettir) kendi mihveri etrafında muayyen bir vakit için hareket ediyor. Bu Aziz (her şeye galip olan) ve Âlim (her şeyi bilen) olan Allah'ın takdiridir." (Yâsîn, 38)

Bu ayet, güneş sisteminin yörüngede hareket ettiği ve kendisi için tespit ve takdir edilen yörüngede seyr ettiğini bize asırlarca önce haber vermektedir. Bu, Kur'ân'ın bir mucizesidir.

"Hiç şüphesiz ki göklerin ve yerin yaradılışında, gece ile gündüzün birbiri ardınca gelişinde, insanlara yarar şeylerle denizde akıp giden gemide, Allah'ın yuktardan yağmur suyu indirip onunla arzı ölmüşken diriltmesinde, yeryüzünde debelenen hayvanı yaymasında, rüzgârları değiştirmesinde, gök ile yer arasında müsahhar bulutlarda... Şüphesiz bunlarda, akıllı olan kavim için elbette ayetler vardır." (Bakara, 164)

Kur'ân-ı Kerîm'de kevnî ilimler dediğimiz; kâinatı, varlığı ve bunlara taalluk eden hâdiseleri, bu dünyada olup biten şeyleri inceleyen ilimlerin hepsine işaret eden ayetler vardır. Bunlardan maksat Cenâb-ı Allah'ın büyüklüğünü ve kudretini göstermek, inananları imana, inananları da iman da itminan-

na eriştirmektedir. Bunun için yüce Kitabımız, kâinatta Cenâb-ı Allah'ın halk ettiklerinden, uçsuz-bucaksız âlemlerden bahsetmektedir:

"Allah... O'dur (büyük kudret sahibi) ki, mahlûkatı ilk önce yaradan, onu (ba's/yeniden diriliş için) çevirip (ikinci defa) yapacak olan O'dur. Ve bu yaratışın ikisi de O'na göre çok kolaydır. Yarattığı göklerde ve yerde O'nun (mutlak kudretinin) âli/yüce delili vardır. Ve O, mahlûkatı üzerinde en büyük hükümrândır. Yaratışında tam bir hikmet ve maslahat vardır." (Rûm, 27)

"Sizi yarattığımız zaman, bu birinci yaratış bize güç mü geldi? (Hayır!) Onlar belki yeni bir yaratılıştan şüphededirler. Ki kâfirler, 'Biz öldükten ve toprak olduktan sonra mı yaratılacağız. řu tekrar yaratış, akıldan uzak bir iddiadır' demişlerdi." (Kâf, 15)

İşte kâinattaki şeylerin hepsi insanoğlunun istifadesine sunulmuş, onun emrine tahsis edilerek, ona mu-sahhar kılınmıştır. İnsan bunlara bakarak aklını kullansın ve istifade etsin...

Kur'ân'da birçok ayetlerin sonunda bakınız Cenâb-ı Allah şöyle buyuruyor:

"Bunda, aklını kullanan bir kavim için ayetler, ibretler vardır." (Ra'd, 4; Nahl, 12; Rûm, 24)

Ayet, bilen bir milletin ibretleri anlayacağına işaret ederek, cahillerin bundan nasiplerinin olamayacağını beyan ediyor.

"Bunda düşünen bir kavim için ibretler vardır." (Ra'd, 3; Rûm, 21; Sâd, 42; Câsiye, 13)

"Bunda aklını kullanan bir kavim için ayetler vardır." (Ra'd, 4; Nahl, 12; Rûm, 24)

"Bunda dinleyen bir millet için ibretler vardır." (Yûnus, 67; Rûm, 23)

"Bunda iman eden bir kavim için ibretler vardır." (Nahl, 79; Neml, 86; Ankebût, 24; Rûm, 37; Sâd, 52)

Göröyorsunuz ki Kur'ân-ı Kerim; ibret alın, kâinata bakın, düşünün, bilin, anlayın, hatırlayın, îkan derecesinde imana sahip olun ve iman edin, diye emrediyor.

İşte bu emirler akıllı susturmayan, aksine parlatan emirlerdir. Bunun neticesinde ferdi, ilme hazırlar. Fennin gelişmesine sebep olur.

Yine O (c.c), şöyle ferman ediyor:

"Biz sana Kur'ân'ı, her şeyi beyan için indirdik." (Nahl, 89) ve

"Biz kitapta hiçbir şey eksik bırakmadık." (En'âm, 59)

Demek ki Kur'ân-ı Kerim'de bütün ilimler mevcuttur. Tıpkı bir çekirdeğin içerisinde o nebatın bütün şekli mevcut ise Kur'ân'da da bütün ilimlerin nüvesi vardır.

İbn-i Mes'ûd:

"Kur'ân'da her şeye dair ilim indirilmiş ve her şey beyan olunmuştur." der.

Evet, Kur'ân insanların ihtiyaçlarına kıyamete kadar cevap verecek şekilde Cenâb-ı Allah tarafından gönderilmiştir.

İslâm dininde sonsuz bir merhamet ve yaratılmışlara acıma vardır. Bugün insanlık birbirine acımayı unutmuş, kanını emercesine birbirine saldırıyor, işkence ediyor, birbirini yok etmek için her türlü zulmü mu-bah görüyor.

Harpler "i'lâ-yı kelimetullah" için yapıldı. Muhasara edilen düşmana ilk teklif, onların İslâm olması hususu idi. Onu kabul etmedikleri takdirde vergi vermele-ri kendilerine teklif edilir, kabul etmedikleri takdirde savaş açıldı. Savaşta kadınlara, çocuklara, ihtiyarlara dokunulmazdı. Hatta öyle ki, meyveli ağaçlar yakılmaz onlara zarar verilmezdi.

Rasûlullâh Efendimiz (s.a.s) de bunun için şöyle buyurmuşlardır:

"Ben rahmet peygamberiyim. Ben harp peygamberiyim." (Müslim, Sahih, IV, 1821; İbn Sa'd, Tabakât, I, 105; İbn Hanbel, Müsned, V, 405)

İşte dün ve bugün topyekûn beşeriyet, Kur'ân'a ve onun içindeki emir ve nehiylere uymaya muhtaçtır.

Zülcenâheyn

Kur'ân'a

Gönül Vermek

Prof. Dr. Mustafa KARA

Kur'ân kitabımızdır.

Kur'ân, Arapça "okumak" kökünden, Kitâb ise yazmak kökünden türeyen bir kelimedir. İşitme olmadan okumak yazmak bütün boyutlarıyla tamamlanmadığına göre bu üç faaliyet birlikte ortaya çıkacak demektir.

İnsanî melekelerimizi bazen okuyarak, bazen dinleyerek, bazen de yazarak geliştiririz. Bu gelişimin peşinde, bu yolun yolcusu olmayanları Kitâb'ımız şöyle tanımlamaktadır:

"Onlar sağır, dilsiz ve kördürler." (Bakara, 2/18)

İnsanoğlunun yeryüzünde ortaya koyduğu bütün şaheserler; mukaddes kitaplardan, kutsal metinlerden beslenmiş ve feyiz almıştır. İnançsızlığının kısıracına giren son asrı dışarıda bırakırsanız dünyamızdaki en muhteşem binalar; mabetler ve tapınaklardır. Bugün 'dünya klasikleri' olarak isimlendirilen kitapların esas mayası da yazarın bağlı olduğu mistik dünyadan kaynaklanmıştır.

Mukaddes kitaplarda yer alan ifadeler insanoğlunun tefekkür dünyasında var olan cevherlerin işlenmesine sebep olmuş, ilham perilerini faaliyete geçirmiş, iman, ümit ve sevginin sonsuz dünyası-

nın kapılarını aralamıştır. Bu 'devlet'le tanışmak istemeyenler için Kitâb'ımız sorusunu şöyle soruyor:

"Onlar bu Kur'ân üzerinde hiç düşünmezler mi?" (Muhammed, 47/24)

Gönüller üzerindeki kilitler sökülüp atılmadıkça insan ve mukaddes metinler arasındaki diyalog kurulamayacak demektir. Paslı kilitleri yok eden güç ise imandır, ihlâstır, ümittir, aşktır.

Aziz gönüldaş!

Gönlümüz hürriyetine kavuştuğu zaman ancak 'Kitâb'ları okumaya başlarız. İnsan kitabı, tabiat kitabı ve Kur'ân kitabı... Bazen insan, tabiat, Kur'ân diye bir yol izlenirken bazen de sondan başa doğru bir yürüyüş gerçekleştirilir.

Gözdeki körlük (Hacc, 22/46), kulaktaki ağırlık (En'âm, 6/25) ve gönüllerdeki katılık (Bakara, 2/74) yok oldukça Kur'ân bize hitap edecek; O'nu okudukça kendimizi okuyacak, O'nu dinledikçe kendimizi dinleyeceğiz. Her okuyuşta O, önümüze yeni imkânlar açacak, yeni yorumlar kazandıracaktır.

Ramazan'ın 'Kur'ân ayı' olarak isimlendirilmesinin bir sebebi de oruç ibadeti ve riyazetle iç dünyamızın kir ve yüklerden temizlenmesi dolayısıyla önümüzdeki imkânları çoğaltmasıdır.

Her konuda olduğu gibi bu güzel davranışların kalite ve değerini 'sıfıra' müncer kılan/sürükleyen şey de şekle takılıp kalmaktır. Kur'ân okumayı sadece mırıltılı bir sesle sayfaları çevirmek olarak zanneden bu zihniyet, insanla Kur'ân arasındaki en kalın perdedir. Âyetlerin sûre ve sayfa numaralarını ezberleyip, O'nu polemik kitabı zanneden 'meâlciler' de bir başka çıkmazın içine sürüklenmektedirler.

Kur'ân'ı, Allah'ın sözü olarak kabul eden, O'nu insanoğluna açılan en büyük kapı olarak görenler tefekkür ve tedebbürle/düşünerek O'nu okuyabilirler, kendisinin ve asrın idrakine sunabilirler. Aksi halde O'nu 'mezarlıkta okunan', ölümlere hitap eden bir metin olmaktan öteye geçirmek imkânsızdır.

Gönlünü Kur'ân'a açanlara Kur'ân da gönlünü açar. O zaman bir âyetin okunup, hazmedilmesi bir gün sürebilir, tefekkürü emreden bir âyetin özüksenebilmesi günleri alabilir.

Kadim dost!

Okumak, yazmak ve düşünmek nimetleriyle Kur'ân'ı okuyanlarla ilgili bir anekdotu nakletmek isterim:

Yaşı doksana yaklaşan Ahmet Muhtar Büyükcinar Hoca'yı geçen ay Esenköy'deki evinde ziyaret etmiştim. Sohbetin bir yerinde –daha önce hazırlamakta olduğunu duyduğum– Kur'ân-ı Kerim meâlinin ne durumda olduğunu sordum. Kendine has üslûbuyla devam edemeyeceğini ifade buyurdular. Üzülerek sebebini sordum. Çünkü onun yapacağı tercümenin bazı önemli farklılıklar taşıyacağını düşünüyordum.

Mazeretlerini şöyle ifade buyurdular:

"Kur'ân, sonsuz bir umman... Kısa bir âyet okuyorsunuz, önünüze bir gülistan açılıyor. Gülistanda dolaşmaya başlıyorsunuz. Fakat Türkçe tercümesine sıra gelince şaşırıp kalıyorsunuz. Çünkü gülistan kayboluyor. Ortada bir gül kalıyor. O da nasıl bir gül, ilköğretim öğrencisinin kâğıt üzerine çizdiği bir gül... Yürütemedim."

Çözülür kalp gözünü bağlayan kördüğümler

Açılır önümdeki kapılar birer birer

Varlık tarifindeki maddeye mana girer

Şüpheler sona erer Kur'ân'ı anladıkça

Bir dünya ki, ne açlık ne cinayet ne savaş

Ne kan ağlayan mazlum ne gözlerde damla yaş

Bir dünya ki ufuklar ağarır yavaş yavaş

Sabahlar müjdelendir Kur'ân'ı yaşadıkça

Cengiz Numanoğlu

Peygamberimizin Kılmamızı İstediği Namaz

Peygamberimiz (s.a.s) bir gün Mescid'de otururken, bedeviye benzeyen bir adam gelip Efendimizin yakınında iki rekât namaz kıldı.

Namazı itinasız ve gevşek kıldı.

Efendimiz *aleyhisselâm*, onun gevşek kılışına bakıyordu.

Adam, Peygamberimizin yanına gelip selam verdi.

Peygamber *aleyhisselâm*, onun selamına mukabele ettikten sonra adama:

"Dön de, yeni baştan kıl! Çünkü sen (tam) namaz kılmış olmadın!" buyurdu.

Adam dönüp, önceki kıldığı gibi, tekrar namaz kıldı.

Sonra, dönüp Peygamberimizin yanına gelerek, tekrar selam verdi.

Nebî *aleyhisselâm*, onun selamına mukabele etti ve:

"Dön de, namazını yeni baştan kıl! Çünkü sen (tam) namaz kılmış olmadın!" buyurdu.

Adam tekrar döndü. Namaz kıldı, gelip selam verdi.

Peygamberimiz, selamına mukabeleden sonra, ona:

"Dön de, namazını yeni baştan kıl! Çünkü sen (tam) namaz kılmış olmadın!" buyurdu.

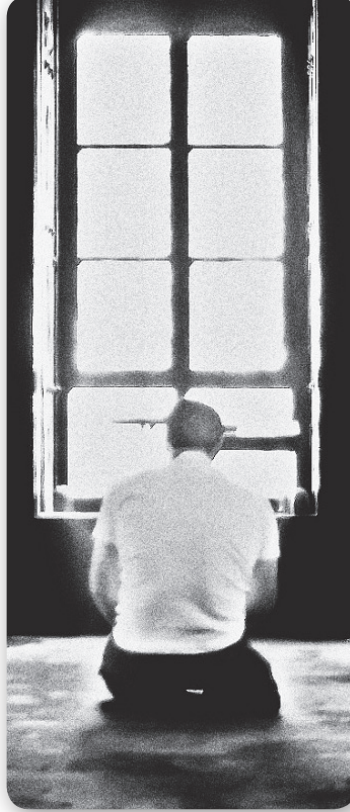
Bu, üç kez tekrarlandı.

Namazı hafife alanın, namaza özenmeyen namaz kılmış olmayacağı Mescid'deki insanları da korkuttu. Bu, onlara da ağır geldi.

Bunun üzerine, adam:

"Ey Allah'ın Rasûlü! Babam, anam sana feda olsun!

Sana Kitabı indiren. Seni hak dinle peygamber gön-

deren Allah'a yemin ederim ki ben bunun daha iyisini bilmiyorum!

Yâ Rasûlallâh! Nasıl yapacağımı, namazın doğrusunun nasıl olduğunu bana göster! Öğret!

Ben nihayet bir beşerim. Doğru da, yanlış da yapabilirim!" dedi.

Peygamberimiz *aleyhisselâm*:

"Peki! Namaz kılmak istediğin, namaz kılmaya kalkacağın zaman, Allah'ın sana emrettiği gibi, güzelce tam abdest al!

Kible'ye yönelip 'Allahuekber!' diyerek tekbir al!

Ümmü'l-Kitâb'ı (Fatihayı) oku!

Sonra, Kur'ân'dan, ezberinde olanı, sana kolay geleni, istediğini, Allah'ın okumanı dilediği kadar oku!

Sonra, rükû et!

Rükûa vardığında, avuçlarını diz kapaklarının üzerine koy!

Sırtını kamburlaştırmayıp, dümdüz tut!

Uzuvların yatışınca kadar rükû halinde kal!

Rükûdan başını kaldırdığın zaman, kemikler mafsallarda yerleşince, uzuvlar yatışınca kadar ayakta dimdik dur!

Secdeye gittiğinde, uzuvların yatışınca kadar secdede dur!

Secdeden başını kaldırıp, uzuvların yatışınca kadar sol uyluğunun üzerine otur!

Bunu her rekât ve secdede, namazının bütün rekâtlarında yap!

Bunları tam yaptığın zaman, namazını tamamlamış; bunlardan neyi eksiltirsen ancak namazından eksiltmiş olursun!" buyurdu. (Buhârî, Ezan/95; Müslim, Salât/45)

İlahî Deryadan İnciler

Dr. Zafer Tortum

Mahlûkatın en şerefli olan insanoğlu, acaba kendi bedeninin muhteşem özelliklerinden yeterince haberdar mı? Hiç düşünüyor muyuz, Allah'ın (c. c) "Tekvîn" sıfatının en güzel ve belki de en mükemmel yansımasını taşıdığımızı...?

"O Allah ki, yaratandır, (en güzel bir biçimde) kusursuzca var edendir, şekil ve suret verendir. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanların tümü O'nu tesbih etmektedir. O; Azîzdir, Hakîmdir." (Haşr Sûresi, 59/24)

İnsan vücudu yaklaşık 100 trilyona yakın hücreden oluşur. Sinir hücresi, mide ve bağırsaklarımızı döşeyen hücreler, karaciğer hücresi, kemik hücresi, kas hücresi, kan hücreleri gibi değişik hücreler... Bu 100 trilyona yakın hücre, yaratılıştaki azamete bakın ki, sadece ve sadece iki hücreden (biri anneden, biri babadan) yani bir su damlasından kaynaklanır. Bu iki hücre mükemmel koruyucu bir yer olan anne rahminde çoğalıp farklılaşarak insanın neye ihtiyacı varsa o yönde gelişir ve "küçük bir kâinat olan" insan meydana gelir.

"Andolsun ki Biz; insanı, süzme bir çamurdan yarattık. Sonra onu bir su damlası olarak savunması sağlam bir karar yerine yerleştirdik. Sonra o su damlasını bir'alak (hücre topluluğu) bir çiğnem et parçası olarak yarattık; daha sonra o çiğnem et parçasını kemik olarak yarattık. Böylece kemiklere de et giydirdik. Sonra bir başka yaratışla onu inşa ettik. Yaratıcıların en güzeli olan Allah, ne yücedir!" (Mü'minûn Sûresi, 23/12-14)

Yâ Ahsenü'l-Hâlikîn!

İnsanın hangi özelliğini anlatsam... Ömür boyunca yaklaşık 2,7 milyar defa aralıksız vücuda kan pom-

palayan kalbimizi mi, Yaradan'ın izniyle vücudumuzdaki bütün olayları yöneten ve yaklaşık 10 trilyon hücreden oluşan ve iletişim hızı 320 km/saat olan beyin ve sinir sistemini mi, günümüz teknolojisiyle ancak devasa bir fabrikanın görevini yapabileceği 10 tabakadan oluşan gözümüzü mü...?

Evet, küçük bir kâinat olan insanın yaratılıştaki incelikleri, bedenindeki muhteşem özellikleri anlatmaya kelimeler yeter mi, beyninin %15'ini kullanan insanın akli buna vâkıf olabilir mi? Onun için vücudumuzdaki mucizevî nimetlerden sadece birkaç örnek verip bu deryanın kapısını birazcık aralamak istiyorum:

* **Mide Asidi:** Bir jileti bile eritebilecek yapıya sahip olan mide asidi, yediğimiz her türlü besini ve eti parçalara ayırır. Peki, nasıl oluyor da yine bir et parçası olan mideye zarar vermiyor. Evet; besinler mideye geldiğinde, mideden gastrik asit, pepsin ve hidroklorik asit gibi çok güçlü asidik maddeler salgılır. Beraberinde yine kıvrımlı mide duvarından mukus denen; yapışkan ve mide duvarını örterek asitlere karşı koruyan, ayrıca besinler için kayganlaştırıcı bir madde salgılır. Böylece pH'sı 2-3 olan bu müthiş asidik ortamda, Rabbimin emriyle demiri bile sindirebilen mide asidi, mide etini sindiremez.

* **Pozitif-Negatif Basınç ve BOS'un Kaldırma Kuvveti:** İnsanoğluna verilen sayısız nimetlerden biri de, benim her zaman ilgimi çekmiş olan ve her okuduğumda "Lâ Havle Velâ Kuvvete İllâ Billâh" dedikten insan vücudunun üç boşluğundaki (kafatası, göğüs, karın) basınçlardır. Hiç düşündünüz mü yürürken, dururken başımızın ağırlığını neden hisset-

meyiz. Oysa kafatası içerisindeki beynimiz yaklaşık 1400 gr.dır. Fakat içerisindeki BOS (Beyin omurilik sıvısı)'un kaldırma kuvvetiyle bu ağırlık 50 gr.a düşer ve biz bu ağırlığı hissetmeyiz. Yine göğüs boşluğumuzda akciğerlere hava alınmasıyla aktifleşen 2,5 mm. cıva değerindeki negatif basınç ve karın kaslarının kasılmasıyla oluşan karın içi pozitif basınç sayesinde gövde içi bütün organlarımızın (akciğer, karaciğer, dalak, böbrekler, mide, ince ve kalın bağırsaklar, rahim, idrar kesesi vs.) gerçek ağırlıkları hafifler, havada asılı gibi durarak bir et yığını olmalarına engel olur. Böyle olmasaydı hafif bir yürümeyle, koşmayla organlarımız zarar görecek, belki de yerlerinden kopacaklardı.

* **Sağ Tarafa Yatma:** Peygamber Efendimiz (s.a.s) her zaman sağ tarafına yatar ve bunun sıhhatli olduğunu bildirirlerdi. Acaba neden, bunun hikmeti nedir?

Evet, kâinatın Efendisi'nin 1400 küsur yıl evvel tavsiye ettiği bu olayı bilim yeni yeni anlayabiliyor. Şöyle ki; insan sağ tarafına yattığında sol burun deliği solunumda baskın taraf olur. Dolayısıyla sağ beyin yarımküremizin oksijenizasyonu sol beyne göre daha aktif bir hal alır. Peki, bu ne işe yarıyor? Sağ beyin yarımküresinin aktifleşmesi, parasempatik sinir sistemini uyarır ve sonuçta kalp yavaşlar, tansiyon düşer, mide ve bağırsak hareketlerimiz azalır. Doğal olarak daha rahat uykuya geçiş ve iyi bir dinlenme sağlanır. **SÜBHANALLAH!**

* **Bağışıklık Sistemi:** Yüce Yaradan; insana, mikroplar ve diğer zararlı şeylere karşı korunması için öyle mükemmel bir sistem bahşetmiştir ki; adı immün sistem (bağışıklık sistemi)dir. Bu koruyucu sistem özet olarak şöyledir:

Flora denen yararlı bakteriler: (Bakterilerin hep hastalık yaptığı zannedilir) Deri, göz, idrar, boğaz ve bağırsağımızda bulunurlar ve patojen (hastalık yapıcı) mikropların buralara yerleşmesine engel olmaya çalışırlar.

Tükrük, gözyaşı gibi vücut salgıları içeriğinde lizozim denen bir nevi antibiyotiklerle donanmış ve bu şekilde mikropları öldürerek, bu organları korurlar.

Kandaki koruyucu mekanizma; makrofaj, nötrofil,

natürel killer (öldürücü hücreler) ve son savunma hücreleri lenfositler

Ateş; mikropların protein yapısını bozmak için vücut ısısı yükselir.

Öksürük refleksi; solunum yollarını mikrop ve tozlardan temizler.

Bu sistemin inceliklerini gördükçe şu soruyu sormadan edemiyoruz:

"Ey insanoğlu! Hastalıkların ilaçlar sayesinde mi iyileştiğini sanıyorsun?"

Tabii ki hayır...

Başta Şâfi/şifa verecek olan Allah, vesile doktorlar, yardımcı olan ise ilaçlar... Evet, Şâfi olan Yaradan'ın sayısız nimetlerinden biri de "immün sistem" denen koruyucu, savaşçı hücreler (insanda sayısı yaklaşık 40 milyar hücre) dir.

"O Allah ki, yaratandır, (en güzel bir biçimde) kusursuzca var edendir, 'şekil ve suret' verendir. En güzel isimler O'nundur. Göklerde ve yerde olanların tümü O'nu tesbih etmektedir. O Azîzdir, Hakîmdir." (Haşr Suresi, 24)

Öyle Kâdîrsin ki ağaçlar kalem, denizler mürekkep olsa yaptıklarını yazmaya yetmez.

Öyle Kâdîrsin ki zerreler dil kesilip, yıldızlar hece olsa yaptıklarını anlatmaya yetmez.

Kudretin olmasa Kâf ile Nûn buluşamaz.

Kudretin olmasa, Var diye bir şey olmaz, Yok, zaten anılmaz.

Sen "Ol" dedin, işte oldu âlem, öyle kolay ki her iş sana, sözünün bir hecesidir cümle âlem

Dünya çölüne düştüm, ben bana yetmiyorum, kendime çare değilim, kalbime yar değilim

Aczim sonsuz, düşmanım sayısız, fakrım sınırsız Sen ki varsın yokluktan korkmam,

Sen ki kâdîrsin, aczimden utanmam. Sen ki rahimsin, fakrımdan sıkılmam

Aczime kudretinle meded eyle

Fakrıma rahmetinle imdâd eyle

Âmin...

Câhiliye Devrinde Arap Kültürü

Prof. Dr. Hüseyin ALGÜL

Arap toplumunun İslâmiyet'ten önce yaşadığı döneme "Câhiliye Dönemi" denir.

Câhiliye dönemi Arap kültürü; dönemin, coğrafi ve stratejik konumun, komşu medeniyetlerin, ticarî faaliyetlerin, örf ve âdetlerin şekillendirmesiyle oluşmuştur.

Arap toplumunda okuma yazma bilenler, daha ziyade şehirlerde ticaretle iştigal eden bir zümre idi. Çölde göçebe hayat sürenler, okuma yazma bilmezdi.

Buralarda kültür; göçebe hayatın zaruretlerinden doğan tecrübe, âdet ve geleneklerin geliştirdiği bilgilerden ibaretti. Bununla beraber Araplar; "ilm-i ensâb/soy bilimi, şiir, hitabet" gibi sahalarda ileri idiler. Bunlar, kendilerinin geliştirdiği ilim dalları idi. Birde "tıp, meteoroloji, astroloji (yıldızlar ilmi), at yetiştirme bilgisi, mitoloji, kehânet (büyücülük ve sihirbazlık), zecru't-tâir (kuşların uçuşundan, konuşundan hüküm çıkarma bilgisi), iz arayıcılık" gibi başka milletlerden aldıkları ilimler ve bilgiler de vardı.

İslâmiyet'in yayıldığı yıllarda Araplar arasında Nabat ve Kûfi yazısı vardı. Nabat yazısı, ticarî ilişkilerde kullanılıyordu. Yazı, ince, deriler üzerine yazılıyordu. (Mahmud Esad, Târih-i Dîn-i İslâm, s.163 vd.)

Câhiliye Araplarında, şiir sanatının bir hayli gelişmiş durumda olduğu bilinmektedir. Özellikle Eyyâmü'l-Arap denilen ve Arap kabileleri arasında uzun yıllar sürüp giden çarpışmalarla ilgili şiirler moda idi. Her iki tarafın şairleri, ölen yiğitlerinin ardından ağıtlar yakıyorlar, kalanları da cesaretlendirmek istiyorlardı. Recez ve Kaside türü, Arap şiirinde gelişmiş nazım kalıpları arasındadır. İklim ve geçim şartları, onları şairliğe sürüklemiş; çöllerde hayat geçirerek davranış ve düşüncelerinde müstakil kalmaları, onları şâirâne tasavvurlara itmiştir. Klasik kaynaklar, Araplarda şiirin doğuşunu, "deve adımlarının ritmik ve ölçülü hareketleri esnasında sürücünün şarkı söylemeye başlamasıyla" izah ederler. (Philip K. Hitti, Siyasî ve Kültürel İslâm Tarihi, I, 139; M. Esad, a.g.e., 188-189) Özellikle İslâm'dan önce ki Arap kasideleri arasında "Muallâkat-ı Seb'a/Yedi Askı" diye bilinen kasideler, şöhretli bir yer işgal ederler. Bunlar, -söylentiye göre- Ukaz Panayırı'nda derece alırlar ve altın yapraklar üzerine yazılarak Kâbe duvarlarına asılırlardı. Nahle ve Taif arasında bulunan Ukaz'da, her yıl bir fuar kurulurdu ve edebî bir kong-

re niteliği taşıyan bu fuarda şairler, şiirleriyle yarışır, dereceye girenler, şeref kazanırlardı.

Câhiliye devri Araplarında kâhinlik yaygındı. Putların içinde cinler olduğuna ve cinlerin gizli bilgileri kâhinlere bildirdiğine inanılırdı. İz arayıcılık, ilerlemişti. Öyle ki, yoldan gidenin erkek mi kadın mı olduğunu, kadınsa hamile olup olmadığını anlarılardı. Bunu gerek kendilerinin, gerekse bindikleri devele-
rinin ayak izlerinden çıkarırlardı. Tıpla ilgili hacamat ve kızgın demirle yaraları dağlamak gibi şeyler bilinmekteydi. Sanatta dokumacılık ve kumaş işçiliği iyi idi. Bazı bölgelerde kılıç yapımı, iyi derecede idi. Baraj ve saray gibi önemli mimârî özelliği olan binalar, daha çok güneyde idi.

Hicaz'da ticaret ve ziraat yaygındı. Alıp sattıkları mallar: Taif işlemleri, Yemen'den gelen günlük v.b. kokulu bitkiler, Hind ve Çin'den çeşitli mallar; Habeşistan'dan ve Bahreyn'den gelen fildişi işle-
ri, akik, mercan, inci ve dokumalar, altın ve gümüştü. En ünlü panayır, Taif ile Nahle arasındaki Ukaz Panayırı idi. Burada yalnız alışveriş yapılmaz, aynı zamanda dâvalara bakılır, şiir ve hitabet yarışları yapılırdı. Oradan Mecenne, oradan da Zü'l-Mecaz Panayırı'na geçilirdi. Sonunda Zilhicce'nin onunda, Mekke'de toplanılır ve Hacc yapılırdı.

Güney ve Kuzey Arabistan'da kurulan Arap devletleri kültür ve medeniyetlerinin, Hicaz'ı hiç etkilemediği söylenemezse de coğrafi şartlardan dolayı bu iş, oldukça yavaş ve zayıf cereyan etmiş; özellikle iptidai bedevî kültürü, kendi yaşadığı dünyayı dışarıdan gelen etkilere daima kapalı tutmuştur. Bu yüzden İslâm'dan önce Hicaz bölgesinde -zengin bir şiir dili olmasına rağmen- yüksek bir kültürden söz edilemez.

Bu konuda ciddi araştırmalarıyla tanınan Şiblî, "Asr-ı Saâdet" adlı eserinde "İslâm'dan evvel evlerde helâ bulunmadığını, bu yüzden çölde def-i hacet yaptıklarını; un elemek için eleklerinin olmadığını, bu yüzden unlarını üfleyerek kepekten arındırdıklarını, geceleri evlerinde ışık yanmadığını; kırkayak, kertenkele ve bunlara benzer haşerâtı yediklerini..." ifade eder. (Şiblî, Asr-ı Saâdet, I, 94-95)

YAHUDİ VE HİRİSTİYANLAR cennete GİRECEK Mİ?

Dr. Yunus AKYÜREK

Temel inanç esasları, dinimizin özünü oluşturur. Bunlardan birini ya da birkaçını inkâr etmek kişiyi İslâmiyet'ten uzaklaştırır. Hal böyleyken Müslüman olsun ya da olmasın, bazı gerekçelerle yüce dinimizin itikadî/inanç esaslarını değiştirmeye çalışanlara şahit oluyoruz.

Meselâ; kelime-i tevhîdin ilk kısmını (Lâ ilâhe illallâh/Allah'tan başka ilah yoktur) söyleyen fakat ikinci kısmına (Muhammedü'r-Rasûlüllâh/Muhammed, Allah'ın elçisidir) inanmayan yahudi ve hıristiyanların cennete girebilecekleri iddiasında bulunanlar...

Efendim, İmâm-ı Azam hazretlerine sormuşlar, "Pire derisinden yapılan seccade namaz kılınır mı?" diye. Hazret, şöyle cevaplamış:

"Önce siz böyle bir seccade yapın, sonra fetvasını verelim."

Misalden hareketle; dinimizin bütün esaslarını kabul eden, fakat Efendimiz *aleyhisselâmın* nübüvvetine/peygamberliğine inanmayan bir yahudi ya da hıristiyan bulup sorsak, "Niçin?" diye...

Yüce Allah'ın son ilahî kitabını vahyettiği o "Emîn"e, kendisine türlü övgüler ve nimetler yağdırdığı, "Ha-

bibim" dediği, ashâb-ı kirâmın ve bütün insanlığın metfun olduğu sevgili Peygamberimize niçin inanmaz ki, Lâ ilâhe illallâh diyen biri!

Allah'ın varlığına ve birliğine inanıyorum, diyeceksiniz ama unutulmaya yüz tutan tevhîd akidesini/inancını tebliğ ve temsil eden, içerdiği derin manaları izah edip onunla yoğrulan, son nefesine kadar da bu uğurda emek veren, mücadele eden Elçi'sine inanmayacaksınız! Diğer peygamberlere inacaksınız ama O'na (s.a.s) hayır! Yoksa siz; bir entrika, hile ve desise içerisinde misiniz?

Bilinmelidir ki Hz. Muhammed'e (a.s) inanmayan, O'nun beyân ettiği, yani 23 yıl boyunca açıkladığı yüce Kur'ân'a da inanmıyor demektir. Çünkü O'nun peygamberliğini bizzat Kur'ân-ı Kerîm ortaya koymaktadır.

İlâhî mesajı bizlere getiren O,

Tevhid inancını canlandıran ve yayan O,

Kur'ân-Kerîm'de geçmeyen pek çok hususu öğreten O,

Kur'ân'da üç kez "Muhammed", bir kez de "Ahmed" olarak adı geçen O,

Yüzlerce âyette “Rasûl/Elçi, Rasûlihî, Rasûlühû/ Allah’ın elçisi” olarak işaret eden O,

Üstelik 114 sûrenin bir tanesi de “Muhammed” sûresi...

Ne diyelim, varsa Allah’ın varlığına-birliğine ve İslâm’ın diğer bütün esaslarına inanıp da; bu dini ve bu dinin yüce Kitâb’ını bizlere aktarması, açıklaması için güvenip teslim ettiği Aziz Elçisine inanmayan bir yahudi ya da hristiyan, Allah ona iyi bir niyet ve salim bir akıl ihsan eylesin. Varsa tabii...

Gerçi yahudi ve hristiyanlar öteden beri cennete gireceklerini iddia etmişlerdir.

“Dediler ki: Ancak yahudi ya da hristiyanlar cennete girecekler. Bu görüş, onların kuruntalarıdır. (Rasûlüm) De ki: Haydi sözünüzde doğru iseniz delilinizi getirin!” (Bakara, 2/111)

Yanlış inanç ve kuruntularından dolayı bu sözü ehl-i kitâbın söylemesi normaldir. İşin ilginç yanı bazı müslüman din adamlarının; İslâm’ı bütünüyle kabul eden fakat Hz. Muhammed’in peygamberliğine inanmayan yahudi ve hristiyanların cennete girebileceklerini iddia etmeleridir. Ancak bu iddia temelsizdir, yanlıştır. Çünkü imanın nitelikleri, Peygamberimizin dindeki konumu, cennetlikler, cehennemlikler ve diğer dinî esaslar Yüce Allah tarafından Kur’ân-ı Kerim’de açık-seçik ortaya konmuştur. Müslüman olarak elbette hareket noktamız, yüce Kitâbımızdır.

Kaldı ki Kur’ân-ı Kerim’de; yahudi ve hristiyanlardan itikat/inanç, ahlak ve zihniyet bakımından bozuk olanları pek çok sûre ve âyette kınanmış, azarlanmış ve bu gibilerin cehennemlik oldukları vurgulanmıştır. İçlerinden akıl, izan ve idrak sahibi olanlar ise zaten Müslüman olan ya da İslâm’a yatkın olanlardır.

Evet, cennete girebilmek için ilk şart, iman sahibi olmaktır. Peki, iman nedir?

“Ey iman edenler! Allah’a, Elçisi’ne ve Elçisi’ne indirdiği Kitâb’a iman ediniz...” (Nisâ, 4/136)

Mesaj gayet açık! Yüce Allah’a ve O’nun elçisi olan Hz. Muhammed’e (s.a.s) inanırsanız, gerçek anlamda imanınızın ilk şartını yerine getirmiş olursunuz.

Ya Cibrîl hadisi... Bu hadis mütevatirdir, yani her dönemde yüzlerce kişi tarafından nakledilen, Kur’ân’dan sonra en güvenilir dini kaynaklardan birisidir, inkârı insanı dinden çıkarır. Özetle; Cebrail (a.s) sıcak bir günde mescide girerek Peygamberimizin dizinin dibine oturmuş ve İslâm’ı orada bulunanlara öğretmek için bazı sorular sormuş. Cebrail’in:

“İslâm nedir?” sorusuna sevgili Peygamberimiz:

“İslâm; Allah’tan başka ilah olmadığına, **Muhammed’in (aleyhisselâm) Allah’ın elçisi olduğuna** şahitlik etmen, namazı kılman...” (Buhârî, İmân/1; Müslim, İmân/1)

Yorum istiyor mu? Yeterince açık değil mi?

Üstelik Allahü Teâlâ, sadece bizden değil, geçmiş peygamberler ve ümmetlerden de Efendimizin (s.a.s) nübüvvetine inanmaları için söz almıştır. Âyette şöyle anlatılır:

“Allah peygamberlerden şöyle söz almıştı: “Andolsun ki size kitâb ve hikmet verdim, sonra yanınızda bulunan (kitaplar)ı doğrulayıcı bir **Peygamber geldiğinde ona muhakkak inanacak ve ona yardım edeceksiniz! Bunu kabul ettiniz mi?** Ve bu hususta ağır ahdimi üzerinize aldınız mı?” demişti. **Onlar: ‘Kabul ettik’ dediler.** (Allah da) dedi ki: “Öyleyse şahit olun, ben de sizinle beraber şahit olanlardanım.

Artık bundan sonra her **kim dönerse**, işte onlar **yoldan çıkmışların** ta kendileridir.” (Âl-i İmrân, 3/81-82)

Demek ki herkim bu inanç üzere olmazsa, hak ve hakikat yolundan çıkmış oluyor.

Konu o kadar anlaşılır ve ilgili o kadar çok âyet ve hadis-i şerif var ki... Bunları aktarıyor, yorumu siz değerli okurlarımıza bırakıyoruz:

“Muhammed, Allah’ın elçisidir...” (Fetih, 48/29)

“Muhammed, sizin adamlarınızdan hiçbirinin babası değildir. Ama **Allah’ın Rasûlü** ve **peygamberlerin sonuncusudur.**” (Ahzab, 33/40)

“...ve elbette Sen, gönderilen **elçilerdensin.**” (Bakara, 2/252)

"**Elçi de**, mü'minler de Rabbinden kendisine indirile iman etti..." (Bakara, 2/185)

"Andolsun hikmetli Kur'an'a, Gerçekten **sen gönderilen (elçi)lerdensin**. Dosdoğru bir yol üzerinde(sin)..." (Yâ-sîn, 36/2-6)

"**Peygamber** size ne verdiyse onu alın, size neyi yasakladıysa ondan da sakının..." (Haşr, 59/7)

İlk Cuma Hutbesi

Nebiy-i Muhterem (s.a.v.) Efendimiz, Ranuna vadedisindeki ilk cuma hutbesinde ayağa kalkıp Hak Teâlâ'ya lââyık-ı vechile hamdü sena ettikten sonra şöyle buyurmuştu:

"Ey insanlar! Sağlığınızda âhiretiniz için hazırlık yapınız. Muhakkak bilmelisiniz ki, âhiret gününde herkesin başına vurulacak, çobansız bıraktığı koyunundan sorulacak. Sonra da tercümanı ve perdedârı olmaksızın Cenâb-ı Hak bizzat O'na diyecek ki: 'Sana, **benim peygamberim gelip de** tebliğ etmedi mi? Ben sana mal verdim, sana lütuf ve ihsan ettim, sen kendin için ne hazırladın?' O kimse dahi sağına, soluna bakacak, bir şey görmeyecek. Öyle ise her kim ki, kendisini -bir yarım hurma ile olsun- ateşten kurtarabilecek ise hemen o hayrı işlesin. Onu da bulamazsa, hiç değilse hoş sözlerle kendini kurtarsın. Zira böyle bir iyiliğe, on mislinden yedi yüz misline kadar sevap verirler. Selâm! Allah'ın rahmeti ve bereketi üzerine olsun." (İbn Hişâm, es-Sîre, II, 146; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, II, 107; Taberî, II, 255 vd)

"Andolsun size **içinizden öyle bir peygamber geldi ki**, gayet izzetli ve şereflidir. Sıkıntıya düşmeniz ona çok ağır gelir üstünüze titrer, müminlere gayet merhametli ve şefkatlidir." (Tevbe, 9/128-129)

"Andolsun ki Allah, müminlere kendilerinden, onlara kendi âyetlerini okuyan, onları arındıran ve onlara kitab ve hikmeti öğreten bir **Peygamber göndermekle** büyük bir lütufta bulunmuştur." (Âl-i İmrân, 3/164)

"Ey Muhammed! De ki: '**Ben Peygamberlerin ilki değilim**. Bana ve size ne yapılacağını da bilmem. Ben ancak bana vahyedilene tabi oluyorum. Ben ancak apaçık bir uyarıcıyım.'" (Ahkâf, 46/9)

İkinci Akabe Bey'atı:

Bu bey'atta Hz. Peygamber, Medineli Müslümanlardan yazılı olarak şu sözü almıştır:

"Rabbim için sizden istediğim; O'na hiç bir şeyi ortak koşmanız, namaz kılmanız, zekât vermenizdir. Kendim için istediğim ise; **Allah'ın Rasûlü olduğuma şâhidlik etmeniz...**"

(İbn Hişâm, es-Sîre, II, 88; vd.; İbnü'l-Esîr, el-Kâmil, II, 99; İbn Sa'd, Tabakât, I, 222 vd.; Tecrid Tercemesi, VIII, 251.)

"Şüphesiz biz **seni bir müjdecî ve bir uyarıcı** olarak hak (Kur'an) ile gönderdik." (Bakara, 2/119)

"Şüphesiz Allah'ın sana gösterdiği gibi **insanlar arasında hükmetmen için** biz sana Kitabı hak olarak indirdik." (Nisâ/105)

"**Ey peygamber!** Rabbinden sana indirileni tebliğ et. Eğer (bu görevini) yapmayacak olursan **O'nun elçiliğini** tebliğ etmemiş olursun." (Mâide, 5/67)

"De ki 'Ey insanlar ben Allah'ın sizin hepinize gönderdiği **bir elçisiyim...** Öyleyse Allah'a ve **ümmî peygamber olan elçisine iman edin**.'" (A'râf, 7/158)

"...Sen yalnızca bir **uyarıcısın** ve her topluluk için bir **hidayet önderisin**." (Ra'd, 13/7)

"Her ümmet içinde kendi içlerinden onların üzerine

Allah'ın varlığına ve birliğine inanıyorum, diyeceksiniz amma unutulmaya yüz tutan tevhîd akidesini/inancını tebliğ ve temsil eden, içerdği derin manaları izah edip onunla yoğrulan, son nefesine kadar da bu uğurda emek veren, mücadele eden Elçi'sine inanmayacaksınız! Diğer peygamberlere inanacaksınız ama O'na (s.a.s) hayır! Yoksa siz; bir entrika, hile ve desise içerisinde misiniz?

bir şahid getirdiğimiz gün **seni de onlar üzerinde bir şahid olarak** getireceğiz.” (Nahl, 16/89)

“De ki: ‘Şüphesiz ben ancak sizin benzeriniz olan bir beşerim; **yalnızca bana** sizin ilahınızın tek bir ilah olduğu **vahyolunuyor.**” (Kehf, 18/110)

“**Biz seni** âlemler için yalnızca bir rahmet olarak **gönderdik.**” (Enbiyâ, 21/107)

“**Ey Peygamber!** Gerçekten biz seni bir şahid, bir müjde verici ve bir uyarıcı olarak gönderdik. Ve kendi izniyle Allah’a çağırın ve nur saçan bir çerağ olarak (gönderdik)” (Ahzâb, 33/45-47)

“**Biz seni** ancak bütün insanlara bir müjde verici ve uyarıcı olarak **gönderdik.** Ancak insanların çoğu bilmiyorlar.” (Sebe, 34/2)

“Şüphesiz **biz seni** hak ile bir müjde verici ve bir uyarıcı olarak **gönderdik.** Hiçbir ümmet yoktur ki içinde bir **uyarıcı** gelip-geçmiş olmasın.” (Fâtır, 35/24)

“Şüphesiz **biz seni** bir şahid bir müjde verici ve bir uyarıcı olarak **gönderdik.** Ki Allah’a ve **Rasûlü’ne iman etmeniz,** O’nu savunup-desteklemeniz...” (Fetih, 48/9)

Cenâb-ı Allah, Efendimize (s.a.s) yapılan ve yapılması muhtemel yanlışlara karşı da inanan ve inanmayanları uyarmaktadır.

“...Çünkü onlar, Allah’a ve **Rasûlü’ne** karşı geldiler. Kim Allah’a ve **Rasûlü’ne** karşı gelirse, Allah’ın cezası cidden çetindir...” (Enfâl, 8/13.)

“Ey iman edenler! Allah’ın ve **Elçisi’nin** önüne geçmeyin, Allah’tan korkun...” (Hucurât, 49/1)

“Ey inananlar, seslerinizi, **Peygamberin** sesinin üstüne çıkarmayın, birbirinizle yüksek sesle konuştuğunuz gibi, onunla da öyle yüksek sesle konuşmayın; yoksa siz farkında olmadan amelleriniz boşa gider.” (Hucurât, 49/2)

Âyetlerin yorumu siz kıymetli okurumuza...

Yüce Allah; “İnsanlar yalnız ‘inandık’ demekle, hiç sınanmadan bırakılacaklarını mı sandılar?” (Ankebût, 85/2) buyruğuyla;

Dini bütün mü’minlerin bile çetin bir kulluk sınavı vermek zorunda olduklarını vurgularken; geçmişte ve günümüzde kan, gözyaşı, sömürü, her türlü hayâsızlık, adaletsizlik ve zulüm kavramlarıyla âdeta özdeşleşen ve bu yüzkarası tarihleriyle âdeta övünen çoğu yahudi ve hristiyanın, sadece “Lâ ilâhe illallâh” dedikleri için cennete girebileceğini söylemek, şüphesiz Allah’ın sözünü, kitabını hiçe

saymak, O’nun koyduğu haddi aşmak anlamına gelir.

Herhalde birtakım Müslümanlar; yahudi ve hristiyanlarla bir arada yaşadıkları, onlarla fazlaca içli-dışlı oldukları, dolayısıyla da bir menfaat ilişkisine girdikleri için onları da cennete dâhil etmek istemektedir. Hâlbuki din, sadece Allah’a has kılınmalı, yüce Kitâbı ve aziz Peygamberi esas alınarak yorumlanmalıdır.

Yoksa beş vakit okuduğumuz Ezân-ı Muhammedî’nin; “**Eşhedü enne Muhammeder Rasûlüllâh / Şahitlik ederim ki Hz. Muhammed, Allah’ın elçisidir.**” cümlesini nasıl izah

edeceksiniz!

Hülâsa; yukarıdaki âyet ve hadisleri okuyup da Hz. Muhammed’in (s.a.s) nübüvvetini inkâr edene, kendisi ya da başkaları iddia etse bile asla “Müslüman” denilemez. Müslüman olmayan ise cennetin kokusunu dahi alamaz. Bu gibilerin yeri, akla hayale gelmeyen azapların bulunduğu cehennem ateşidir. Hafazanallah!

Cenâb-ı Hakk (c.c); cümlemizi cennet-cemâl görenlerden, âkıbeti hayır olanlardan eylesin. Mutlu son, gerçek anlamda inanan ve inancının gereğini yaşamaya çalışanlarındır.

Kaldı ki Kur’ân-ı Kerîm’de; yahudi ve hristiyanlardan itikat/inanç, ahlak ve zihniyet bakımından bozuk olanları pek çok sûre ve âyette kınanmış, azarlanmış ve bu gibilerin cehennemlik oldukları vurgulanmıştır. İçlerinden akıl, izan ve idrak sahibi olanlar ise zaten Müslüman olan ya da İslâm’a yatkın olanlardır.

Bayram Gününde Hasret

Ya Resûlallâh!
Kur'an'dan sonra en güzel sözler
Senin sözlerin.
Seni göremedim,
Senin devrinde yaşamadım,
Hep bekledim.
Şu bayram gününde bile,
Hasretimi yenmek için
Hep Senin mübarek sözlerinden medet
umdum.
Ben değil miyim orada burada Seni
medheden?
Ama benim medhim neye yarar?
Zaten Seni medheden medhetmiştir.
Ben neyim ki?
Sadece eskilerin deyimiyle
Kapında bir gedâyım.
Hem nasıl gedâ ki,
Aczime âşınayım.
Beni koyma yalnız,
Uzat elini oradan ne olur!
Bu bayram gününde fukarayım.
Başkalarının kızları, oğulları bayram
kutlasalar,
Neye yarar
Seni arayan soran olmazsa...
Ben hep içime gömdüm, hasretimi
Ve yalnızlığımı.
Şu anda babam yok,
Annem yok,
Sen de yoksun Yâ Resûlallâh!
Ben de İranlı şairin
Dediği gibi diyorum,
Bayramda yalnızlık ve kimsesizlik
Elbiselerimi giyiyorum...
Dilâ 'iyyest
"Ey gönül bayramdır" diyerek,
Kendime, kalbime sesleniyorum,
Çaresizliğimi dillendiriyorum.
Niceler geldi geçti.
Hastalar, sağlar
Bayramlarda kimi güler,

Kimisi ağlar.
Kimisi eşinin dostunun
Elini öper,
Herkes "Yâri havişden pused" der.
Yalnızlık, ey yalnızlık!
Kimlerle bayram yaparsın,
Senin elini öpen mi var?
Ne gezer..
O halde GAMLA bayramlaş!
Garib bî kesem
Men dest-i ğam
Ğam dest-i men pûsed
Garib ve kimsesiz olanlar,
Bayramları çok iyi anlar.
O halde bayramsa bayramlaş,
Gam senin elini
Sen de gamın elini öperek
Onlarla ol sarmaş dolaş.
Bayramlarda Fuzûlî'yi hatırlamamak olmaz!
Ne yanar bana kimse!
O demişti;
Kapısının hiç açılmadığını
Söylemişti.
Ne açar kimse kapım,
Bâd-ı Sâbâ'dan gayrı.
Ve hasretiyle yandığımız
Resûlû Müctebâ buyurmuştu;
"Kün fid-dünyâ ğariben ev 'âbira sebil"
Ve öyle güzel,
Öyle can alıcı, yürek yakıcı diyerek
Noktayı koymuştu.
Dünyada bir yolcu gibi,
Yahut garib olarak yaşa!
Bayramda da olsa çark döner,
Ölüm mutlaka bir gün gelir başa.
Ve bakmaz yaşa,
Ne kadar da yaşarsan yaşa,
Gözler dolar yaşa.
Doyamazsın belki arkadaşta,
Doyarsın belki kardaşa

Zülcenâheyn

Harabe Mîzan

Eskişehir sokakları... Aslında bu yeni ve modern mimari görünümlü şehrin arkasına bakarsanız, Bademlik ve Odunpazarı semtlerinde dolaşırsanız ceddimizden kalan nadide eserleri bulabilirsiniz. Türbeler ve Osmanlı evleri... Gizemle dolu bir şehirdir burası.

Şimdilerle belki bir harabeye rastlamanız zor. Ama eskiden böyle bir manzara bulabilmek mümkündü. Atalarımızın iman ve ahlak kokan mekanları... İnsanı bir hayal alemine sürükler, şöyle ki;

İşte böyle bir ev... Kapısı artık içeri kimse girmesin diye nöbet tutamıyor. Aslında bir açıdan da baksanız buyur gel, yalnızlığımızı beraber giderelim diye de davet eder bir halde...

Kapıyı açtım tokmağı elimde kaldı, viranenin çaresizliğine baktım gözlerim daldı...

Öyle bir bağırdı ki açılırken kapı, yüreğimin derinliklerinde hissettim o feryadı...

Kimbilir belki aylar, belki seneler hiç ziyaretçisi olmamıştı. Derin derin nefes alıp ceddimizi kokladım. Önce küçük bir avlu. Bir çeşme var ama artık ağlamaya mecali kalmamış. Yerlerde çoğu kırık dökük

kare kare taşlar. Sonra geniş bir oda. Bütün odalara buradan geçilebiliyor. Sıvalar dökülü, camlar kırık, birkaç çatlamış kolonlar yerlerde...

Sıvaların altında renkli renkli boyalar. Seneler boyu üzerine vurulan kat kat boyalar tek tek dökülmeye başlamış. Renkler birbirine karışmış. Alacalı renkler koyu kırmızıya çalar bir renge boyanmış. Seni davet ettim ama sunacak bir şeyim yok diye de çok utanmış herhalde. Halbuki ben misafirim. Umduğum da bir şey yoktu. Niye bu kadar üzgündü ki. Hatta bana bu güzel atmosferden daha güzel ne sunabilirdi.

Sıvaları dökülmüş tenini okşadım. Yerdeki cam kırıklarını topladım.

Bir yandan onu teskin edeyim derken, bir yandan da içimdeki yarayı gizlemeliydim...

Eskiden benim de ne kadar çok dostlarım vardı.

Kamber'dim ben, bensiz düğün olmazdı.

Bir gün aşk çıkmıştı karşıma...

Dert, bela ve hüznün bulaşmıştı aşıma...

*Virane gönlüm şimdi aşk ile sarhoş,
Etrafımsa artık bomboş...
Aşkın derdine düştünse eğer,
Vefasızlar, kaybolurmuş etrafta meğer...*

İnsanın da kalbinde sıvalar dökülüyor, camlar kırılıyor ve kolonlar devriliyor. Hem ne kolonlar... Ben dediğimiz o kağıttan kaplan... Nasıl da yeyip bitiriyor zaman.

Bir Allah aşığı şöyle demiş:

Aslandım, kaplan avımdı. Nereye varsam zafer benimdi.

Aşkın beni bu hale getirince, topal tilki inimden kovdu...

Ey virane sana bir nasihatim var iyi dinle:

Sen şimdi bir vücut yükü altındasın. Bu vücut öyle bir günahdır ki hiçbir günahla mukayese edilemez. Sen bu varlığını artık tutamaz bir hâldesin. Niye bu inadin? Bak şu hâline! Her yerin dökülmüş, her yerini haşerat kaplamış. Gel bu benlik sevdandan vazgeç. Hayat bu sahte benliğini yıkmadan sen onu yık. Hiç korkma. Sen bir defineye maliksin... Bunu sakın unutma!

Harabat ehlini hor görme zakir,

Defineye malik nice viraneler var,

denilmiş. Hem Mûsa *aleyhisselamın* arkadaşı da demedi mi... Bu yıkık duvarın altında define vardı diye... Bu satacağın hiçbir işe yaramayan benliğin karşında öyle bir define var ki buraya gökdelenler dikilir. Emaneti sahibine ver ki O (c.c.) seni sahiplensin...

Allahaismarladık ey virane! Dediklerimi unutmayasın. Sakın aşkı terk etme. Elveda...

Cansız bir evle konuşmak ve ona nasihat etmek... Yok, nasihatım kendime elbet. Bir yer var diyordum. Çetin bir yer... Bir müşkülüm var diyordum. Çetin bir müşkül... İlacı bu harabeden aldım. Sonra kalpten dile bir yol:

*Bir ev gördüm geçerken yoldan,
Çok eski bir ev, herhalde Osmanlı'dan.*

*Camları kırılmış, sıvaları dökülmüş,
Kolonları devrilmiş, tahtaları çürümüş.*

*Kapıyı açtım tokmağı elimde kaldı,
Viranenin çaresizliğine baktım, gözlerim daldı.*

*Öyle bir bağırdı ki açılırken kapı,
Yüreğimin derinliklerinde hissettim o feryadı...*

*Eskiden nasıl da bakımlıydı kimbilir?
Belki de varlıklı biri bu evin sahibidir.*

*Sıvaları dökülmüş tenini okşadım.
Yerdeki cam kırıklarını topladım.*

*Eskiden benim de ne kadar çok dostlarım vardı.
Kamber'dim ben, bensiz düğün olmazdı.*

*Bir gün aşk çıkmıştı karşıma...
Dert, bela ve hüznün bulaşmıştı aşıma...*

*Virane gönlüm şimdi aşk ile sarhoş,
Etrafımsa artık bomboş...*

*Aşkın derdine düştünse eğer,
Vefasızlar, kaybolurmuş etrafta meğer...*

*Hoşçakal ey virane olmuş ev!
Sakın terk etme aşkı, sevgiliyi hep sev...*

Kıssadan Hisseler

Derleyen: Oktay YETİŞKİN

Somuncu Baba

Hamidüddîn-i Aksarayî hazretleri, Yıldırım Beyazıt zamanında Bursa'da ekmek yapar satardı. Onun ekmeklerini şehir halkı âdeta yağmalarcasına alırlardı. Nasıl bir hamur yoğuruyordu da, bu derece lezzetli ekmek yapıyordu, bu kimsenin malumu değil... Onun:

"Somunlar... Müminler..." diye sokak aralarına, tatlı tatlı dökülen sesini duyunca, bütün Bursalıları bir heyecan sarardı.

Böylece Ulu Camii yapılırken orada çalışan işçilere kendi fırınında yaptığı somunlarını getirir ve dağıtırdı. O küçük fırında yapılan somunlar işçilere yeter ve herkes o somunlardan rızıklanırdı. Camide çalışan işçiler yemek saatinin gelmesini ve Somuncu Babalarının onlara taptaze sıcak ve lezzetli somunlarından getirmesini dört gözle bekler, öğle saatini kollarlardı.

Nihayet Ulu Camii inşaatı bittiğinde Yıldırım Beyazıt, Emir Sultan Hz.lerine ilk hutbeyi okumasını söyler. Emir Sultan Hazretleri, Padişah'a, burada Hamidüddîn-i Aksarayî Hazretlerinin ikamet ettiğini ve o varken hutbeyi okumanın kendisine düşmeyeceğini anlatır. Israrlara dayanamayan Somuncu baba hutbeye çıkar.

Hutbe'de Fatiha süresinin yedi farklı tefsirini yapar. Tefsir bittikten sonra;

"Fatiha süresinin ilk tefsirini bütün cemaat anlar, ikinci tefsiri cemaatin büyük bir kısmı anlar,

Üçüncü tefsiri cemaatin yarısı anlar,

Dördüncü tefsirini cemaatin küçük bir kısmı anlar,

Beşinci tefsiri cemaatin çok azı anlar,

Altıncı tefsiri birkaç kişi anlar,

Ve yedinci tefsiri sadece kendisi anlar."

Cemaat Somuncu Babanın ne kadar büyük bir Allah dostu olduğunu görünce cami çıkışında onun elini öpmek isterler. O mübarek zât, cemaatin isteğini kıramaz ve Ulu Camiin üç kapısından çıkan cemaate elini öptürür. Böylece bütün cemaat Hazret'in elini öpme şerefine nail olur.

Artık dağılmaya başlayan cemaat kendi aralarında konuşurken, farklı kapılardan çıktıkları halde Hazret'in elini öptüklerini anlarlar ve Somuncu Babayı aramaya koyulurlar. Ancak oradaki görevi biten Hazret çoktan gitmiştir. O günden sonra da bir daha Bursa yakınlarında görülmez.

Salebe b. Hâtib

Ebû Ümmetü'l-Bahîlî'nin rivayet ettiğine göre Salebe ibn Hâtib Peygamberimize gelerek:

"Ya Resûlallah! Allah'a duâ et de bana mal versin." dedi.

Peygamberimiz onun bu arzusuna:

"**Yâ Salebe, şükcrünü edâ ettiğin az mal, şükcrünü yerine getiremeyeceğin çok maldan daha iyidir.**" diye karşılık verdi.

Salebe yine de "Ya Resûlallah! Allah'a dua et de bana mal versin" diye ısrar etti.

Peygamberimiz ona:

"Ya Salebe, beni misâl almak istemez misin? Allah'ın Resûlü gibi olmak istemez misin? Nefsimi kudret elinde tutan Allah'a yemin ederek söylüyorum ki, dağların benim için altın ve gümüş olmasını dilesem, olurlardı." diye cevap buyurdu.

Salebe bu sefer dedi ki:

"Seni hak dinle peygamber gönderen Allah'a yemin ederim ki, bana mal versin diye Allah'a dua edersen, her hak sahibine hakkını vereceğim. Şöyle şöyle yapacağım..."

Bunun üzerine Peygamberimiz:

"Allah'ım, Salebe'ye mal nasip eyle!" diye dua etti. Salebe de koyun edildi.

Salebe'nin edildiği koyunlar böcek gibi üredi. Öyle ki, sürüsüne Medine dar geldiği için vâdiye taşındı. Bu yüzden öğle ve ikindiye cemaatle kılıp, diğer vakitler cemaatten geri kalmaya başladı. Bu arada sürü üremesine devam ettiği için Salebe başka bir yere taşınmak ihtiyacını duydu ve Cuma'dan başka hiçbir namazı cemaatle kılamamaya başladı.

Derken sürü, böcek gibi üremeye devam etti. Salebe de Cuma günleri kervanların yoluna çıkarak Medine'de olup bitenleri öğrenir oldu.

Bir gün Peygamberimiz:

"Salebe ne yapıyor?" diye sordu. O'na:

"Ya Resûlallah, sürü edinince Medine'ye sığmaz oldu" diye başlayarak olup bitenleri anlattılar. Peygamberimiz:

"Yazık Salebe'ye, yazık Salebe'ye, yazık Salebe'ye" diye buyurdu. Bu sırada:

"Onların mallarından belirli bir sadaka al, böylece onları temizlemiş ve nefislerini arındırmış olursun. Onlar için duâ et, senin duân onları huzura kavuşturur." (Tevbe Sûresi, 9/103) meâlindeki âyet inerek zekât vermek farz kılındı.

Peygamberimiz, Cuheyne kabilesi ile Benî Süleym kabilesinden iki kişiye yazılı bir emirname verip zekât toplamakla görevlendirdi. Onlara:

"Salebe bin Hatib ile Beni Süleym'den falan adama varıp zekâtlarını alın!" diye emir verdi. Adamlar yola çıkıp Salebe'ye vardılar, Peygamberimizin

emirnamesini okuyarak zekâtını vermesini istediler.

Salebe tahsildarlara:

"Bu cizyeden başka birşey değil, Bu cizyeden başka birşey değil, Bu cizyenin kardeşidir, gidin işiniz bitince bana yine uğrayın." dedi.

Bunun üzerine tahsildarlar Süleymî'ye yöneldiler. Süleymî onların geldiğini duyunca develerin en sevimisini seçerek onu zekâtlık olarak ayırdı ve tahsildarları onunla karşıladı. Tahsildarlar bunu görünce:

"En semiz deveyi vermen gerekli değil, o yüzden bunu senden almak istemiyoruz." dediler. Süleymî:

"Ne münasebet alın onu, ben gönül hoşnutluğu ile veriyorum. Onu siz alasınız diye ayırdım." dedi.

Tahsildarlar görevlendirdikleri diğer zekâtları toplamayı bitirince geri dönerken Salebe'ye bir daha uğradılar, zekâtını vermesini istediler. Salebe bu sefer onlara:

"Yanınızdaki yazıyı gösterin!" dedi. Yazıya göz atarken yine:

"Bu cizyenin kardeşidir, siz gidin ben ne yapacağımı düşünüyüm." dedi.

Tahsildarlar Peygamberimize döndüler. O, onları görür görmez daha kendileri ile konuşmadan:

"Yazıklar olsun Salebe'ye!" dedi ve Süleymî'ye duâ etti. Tahsildarlar da Peygamberimize gerek Salebe'nin ve gerekse Süleymî'nin nasıl davrandığını anlattılar. Bunun üzerine Allah (c.c.) Salebe hakkında:

"Onlardan bir kısmı; 'Eğer Allah bize mal bağışlarsa mutlaka zekât verir ve mutlaka salihlerden oluruz.' diye söz verdiler. Fakat Allah onlara mal bağışlayınca cimrilik ettiler, arka dönüp sözlerinden caydılar. Allah da kendisine verdikleri sözden cayararak yalan söyledikleri için O'nun karşısına çıkacakları güne kadar kalplerine nifak ekmek suretiyle onları cezalandırdı." (Tevbe Sûresi, 9/75-77) mealindeki ayet indi.

Bu sırada Peygamberimizin yanında bulunan Salebe'nin bir akrabası, inen ayeti duyunca Salebe'ye vararak ona:

"Yâ Salebe, anan ölesi! Ulu Allah senin hakkında öyle şöyle bir ayet indirdi." dedi.

Bunun üzerine yola çıkan Salebe, Peygamberimizi

ze vararak zekâtını almasını istedi. Peygamberimiz kendisine:

“Allah, bana senden zekât almayı yasakladı.” diye cevap verdi.

Peygamberimizin bu cevabı üzerine Salebe başına toprak serpererek dövünmeye koyuldu.

Peygamberimiz ona:

“İşte senin amelin, verdiğim emri yerine getir-medin.” dedi. Peygamberimiz *aleyhissalâtü ve sel-lem*, vereceği zekâtı almak istemeyince evine dön-dü.

Peygamberimiz (s.a.s) âhirete göçünce Salebe, zekât borcunu Hz. Ebû Bekr’e getirdi, fakat Ebû Bekr de onu geri çevirdi. Arkasından Hz. Ömer’e getirin-ce o da kabul etmedi. Hz. Osman’ın halifelîğe geçi-şinden sonra da Salebe öldü.

Gurura Karşı İlaç

Halife Hz. Ömer bir gün kırbasını (su tulumu, su kabı) sırtına yüklenmiş, Medine’nin en kalabalık so-kaklarında dolaşıyordu. Babasının, sırtında kırba ile dolaştığı oğlu Abdullah’ın da gözüne ilişti ve kendi-sine yetişip sordu:

“Baba sen ne yapıyorsun, koskoca halife sırtında kırba taşıyor, taşıyacak kimse mi bulamadın?”

“Oğlum, bunu taşıyacak adam bulamadığım için veya başka bir mecburiyet dolayısıyla taşıyor de-ğilim. Nefsime gurur gelir gibi oldu, kendimi beğenir gibi oldum, sırf onu küçültmek için bu yola başvurdum.”

Hz. Ali’den Rüya Tabiri

Ashâbtan, Abdullah oğlu Câbir (r.a) bir rüyasında, büyük ineklerin küçük inekleri sağdığını, hastaların sağları ziyaret ettiğini, kuru bir çay kenarında yem-yeşil bahçeler bulunduğunu, minberde (camilerde imamın hutbe okuduğu yer) koca koca putlar dur-duğunu gördü. Bu, sıradan bir rüyaya benzemiyor-du. Bunun önemli bir mesajı olmalıydı. Bu rüyayı yoracak kişi olarak ilk defa Hz. Ali aklına geldi.

Hz. Peygamberin **“İlim beldesinin kapısı”** diye ni-telediği Hz. Ali ancak güvenilir bir açıklama getire-bilirdi. Bu düşüncelerle rüyasını yordurmak üzere Hz. Ali’ye müracaat etti. Rüyasını tane tane anlattı ve ne anlama geldiğini yormasını rica etti.

Hz. Ali **“Yanlış yorumdan Allah korusun”** diyerek söze başladı ve şöyle devam etti.

“Büyük ineklerin küçük inekleri sağması, yetki ve mevkilerini halkı soymak için kullanan görevlileri (âmir ve memurları);

Hastaların sağları ziyaret etmesi, yoksulların halle-rini arz etmek için zenginlerin peşinde koşmasını;

Kuru çay kenarında bulunan yemyeşil bahçeler, uzaktan veya dışardan bakıldığında çok büyük sa-nılan ve öyle ünlenmiş ama aslında içleri kupkuru çölden ibaret olan ilim adamlarını;

Minberde duran koca koca putlar ise, layık olmadı-ğı halde ilmin, dinin ve devletin yüce makamlarına yükselmiş kimseleri ifade eder.”

Behlül’l-Divâne

Bir gün adamın biri Behlül’e akıl danıştı:

“Ey Behlül Dâna! Ben zengin olmak istiyorum, bana ne tavsiye edersin?”

Behlül bir an düşünüp cevap verdi:

“Demir al, demir sat.”

Demir ticareti eski çağlardan beri kârlı bir iş olarak biliniyordu. Çünkü demir hiç fire vermeyen, daima üstüne koyan bir maddeydi. Adam Behlül’ün tavsi-yesine uyup demir ticaretine başladı ve gerçekten kısa zamanda dilediği gibi zengin biri oldu. Zengin olduktan sonra Behlül için:

“Bu ne budala adam, verdiği akılla herkes köşeyi dönüyor, kendisi fakirlikten kırılıyor.” diye düşün-dü. Bir zaman sonra Behlül’ün karşısına çıktı, yeni bir akıl danıştı:

“Ey Behlül’l-Divâne (Dâna yerine aptal yerine koya-rak ‘Divâne’ diyor) ben demir alıp satmaktan yete-rince zengin oldum. Biraz da başka bir iş yapayım. Bu sefer ne tavsiye edersin?”

Behlül adamın içini dışını bildiğinden onu kötü ni-yetine kurban edecek bir tavsiyede bulundu:

“Soğan al, soğan sat.”

Soğan ticaretinin de riskli işlerden biri olduğu bili-nir. Soğan devamlı fire veren bir nesnedir. Adam so-ğan ticaretine başlayınca kısa zamanda iflas bayra-ğını çekti ve kötü kalpliliğinin cezasını pahalı bir bi-çimde ödedi.

Şevvâl

Orucunun Değeri

Ramazan ayından sonra Şevvâl ayında altı gün oruç tutmak sünnet olan bir oruçtur. Peygamber Efendimiz (sav):

“Kim Ramazan orucunu tutar ve ona Şevvâl ayından altı gün ilave ederse, sanki yılın bütününde oruç tutmuş gibi olur.” (Müslim, Sıyâm/204; Tirmizî, Savm/53; Ebû Davud, Savm/58) buyurarak, bizleri Şevvâl ayında altı gün oruç tutmaya teşvik etmişlerdir.

Bu oruç peşi peşine tutulabileceği gibi, ara verilerek de tutulabilir.

“Şevvâl ayında tutulacak 6 gün orucun ayrı ayrı günlerde haftada iki gün tutulması müstehabtır/güzeldir.” (Ö.Nasuhî Bilmen, Büyük İslâm İlmihali)

Şevvâl ayının ilk günü ramazan bayramı olduğu için oruç tutmak haramdır.

Yılın diğer günlerinde isteyen oruç tutabilir. Haram günlerin dışında oruç tutmanın hiçbir sakıncası yoktur.

Rasulullah (s.a.s):

“Oruç, cehennem ateşinden koruyan bir kalkandır.” (Buhârî, Savm/2; Müslim, Sıyâm/30) buyurmuştur.

Bu kalkana hayat boyu muhtaç olduğumuza göre, mutlaka oruçtan nasibdâr olmanın yoluna bakmalıyız. Şevvâl ayında tutulan nafil veya kaza oruçlarını, pazartesi ve perşembe günleri tutmak daha faziletlidir. Hadis-i şeriflerde buyruldu ki:

“Ameller, pazartesi ve perşembe günleri arz olunur. Ben de amelimin oruçlu iken arz olunmasını isterim.” (Tirmizî, Savm/44, Müslim, Birr ve's-Sıla/36; Nesâî, Sıyâm/70)

Hz. Ebû Hüreyre *radiyallahu anh* anlatıyor:

“Rasûlullâh aleyhissalatu vesselam Pazartesi ve Perşembe günleri oruç tutardı. Kendisine: ‘Ey Allah’ın Resulü! Siz Pazartesi ve Perşembeleri oruç tutuyorsunuz (bunun hikmeti nedir?)’ diye sorulmuştu. Şu açıklamada bulundu: ‘Allah Teâlâ hazretleri pazartesi ve perşembe günleri birbirlerine küsenler hariç bütün müslümanlara mağfiret buyurur ve (amelleri arz eden meleğe): ‘Küs olan bu iki kişi barışınca kadar onları bırak!’ diye emreder.” (Kütübü's-Sitte, h.no: 6498)

“Cennetin kapıları pazartesi ve perşembe günleri açılır.” (Müslim, Birr ve's-Sıla/35)

Cuma günü oruç tutmanın hükmüne gelince...

Cuma gününe özel, bir gün öncesinden ya da sonrasında olmaksızın sadece bu gün oruç tutmak doğru değildir. Fıkhi olarak sadece cuma günleri nafil oruç tutmak tenzihen mekruh görülmüştür. Çünkü Cuma günü, mü'minlerin âdeti bayramıdır. O gün Cuma namazı kılınır, inananlar bir araya gelir, her türlü hayırlı iş konuşulur, muhabbet ve ünsiyet/yakınlık ortamı doğar. İşte böylesi mübarek bir günde oruç tutmak pek de doğru bir davranış değildir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s):

“Sizden hiç kimse Cuma günü oruç tutmasın. Ancak bir gün önceden veya sonradan oruç tutuyorsa, bu takdirde Cuma günü de oruç tutabilir.” buyurmuştur. (Ebû Dâvûd, Savm/50)

Yüce Allah (c.c), cümlemizin oruçlarını ve taatlarını kabul eylesin!

Kurban

İbadeti ve Bayramı

Abdullah USTAÖMEROĞLU

Kurban bayramının dinimizde ayrı bir yeri vardır. Hac günlerinin hemen peşinden kurban kesilerek bayram yapılması çok manidardır.

Eyyâm-ı nahr denilen bu günlerde hali vakti yerinde olan her Müslüman, Cenâb-ı Allah'ın (c.c.) rızası için kurban keser. İslâm ölçüleri içerisinde, bayramını bayram yapmaya çalışır.

Kurban bütün peygamberlerde var olan bir ibadettir.

“Ben iki kurbanlık babanın oğluyum.” (Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, I, 199) diyen Peygamberimize kadar yapılagelmiştir. İlâhî dinlerin emrettiği ölçülerden sapmalar olmuş; iş gösterişe, mücerret kan akıtmaya, kanı Kâbe duvarına sürülmeye kadar vardırılmıştır. Kurban kesmek bu değildir.

Cenâb-ı Allah (c.c.):

“Sizin kestiğiniz hayvanların ne etleri ne kanları Allah’a ulaşıcı değildir. Ancak sizin takvanız O’na ulaşır.” (Hacc, 22/37) buyuruyor.

Durum bu olduğuna göre her Müslüman yaptığı her ibadetinde takva unsurunu ön plana almalı, niyetinde samimiyetten ayrılmamalıdır.

Kurbanın, Hanefilere göre vacip oluşu veya diğer mezheplere göre yerine getirilmesi gerekli bir emir oluşu hafife alınamaz.

“Hali vakti yerinde olduğu halde kurban kesmeyen bizim namazgâhımıza yaklaşmasın!” (İbn

Mâce, Edâhî/2; Ahmed b. Hanbel, Müsned, II, 321) emrini veren bir Peygamber, vefatlarına yakın ömrünün her

senesine mukabil tam altmış üç deve kurban etmiştir. Bunların otuza yakınını bizzat kendi elleriyle gerçekleştirmiş, kendi yorulduğu için de kalanını Hz. Ali kesmiştir. Altmış dördüncü kurbanı da, kıyamete kadar ümmetinden gelip de imkân bulup kesemeyenler için kesmiştir. Bunlar mü'minler için büyük mutluluklardır.

Cenâb-ı Allah, Peygamberimize:

“Muhakkak ki biz sana Kevser’i verdik. O halde Rabbin için namaz kıl, kurban kes.” (Kevser, 108/1-2) buyuruyor. Kim ne derse desin, burada namaz ile kurbanın yan yana emredilmesine dikkat edilmelidir.

Namazdan kasıt sadece kurban bayramı namazı değildir. Ömür boyu beş vakit namazdır. Öyle ya da böyle namazı ve kurbanı küçümseyenler hafife alanlar vardır.

“Din Allah için, Rasûlü için ve tüm mü'minler için nasihatten ibarettir.” (Müslim, İmân/95) buyuran bir Peygamberin bu mesajını ihlâs sahibi gerçek din âlimleri her duymayan kulağa usulüne uygun olarak duyurmalıdır.

O (s.a.s), bize iki şey bırakmıştır. Bu iki şeye sınıksız sarıldığımız zaman katiyen doğru yoldan sapmayız. Benimsemeyenler, ucundan tutanlar hem kendileri sapırlar, hem de başkalarını sapırtırlar.

Bayramınızı tebrik ediyorum.

Bütün Müslümanlara ve bütün insanlara hayırlar getirmesini Cenâb-ı Allah'tan temenni ediyorum.

Faydalı İlmihal Bilgileri

Emre ALTINTAŞ

Namaz, farz ibadetlerin en büyüğü ve en önemlisidir. Kıyamet gününde insanın imandan sonra sorgulana-
cağı ilk husus namaz olacaktır. Bir İslâm âlimi bu ko-
nuyu şu sözyle ne güzel ifade eder: "Namaz, yaban-
da komaz."

Günümüzde namazını kılma hususunda hassas olan
insanlar dahi namaz ve ona bağlı ibadetler hakkında
bilinmesi gereken bazı noktaları bilgi eksikliğinden
dolayı yarım yamalak yerine getirmektedir. Biz bu yazı-
mızda ibadetlerle ilgili yanlış bilinen bazı noktaları kısa
kısaca aktarmaya çalışacağız.

* Bir kişiye dil ile selam vermek veya onun verdiği sela-
mı almak namazı bozar. Bu selamlaşmanın unutarak
veya yanılarak yapılması sonucu değiştirmez. Ancak
namaz kılan kişi kendini çağıran veya içeriye girmek
için izin isteyen kişiye namazda olduğunu anlatmak
için: "Elhamdülillâh, Sübhânellâh" gibi lafızlarla kar-
şılık verirse veya okuyuşunu sesli hâlde getirirse na-
mazı bozulmaz.

* Namazda yazılmış bir şeye bakıp onu anlamakla na-
maz bozulmaz ancak bu mekruhtur.

* Namazda özürsüz yere peş peşe üç adım atmak na-
mazı bozar.

- * Hanefi mezhebine göre Cuma dışındaki farz namazları cemaatle kılmak müekked sünnettir. Yani Peygamberimiz bu hususa sürekli devam etmiştir. Çok az terk etmiştir.
- * Cemaatle namaz kılarak imama uyan kimsenin Sübhâneke duasından sonra içinden Eûzü Besmele çekmesine gerek yoktur.
- * Cuma namazında hatip minbere çıkınca cemaat susmalı, selam alıp-vermemeli, nafil namaz kılmamalıdır. Kişi, Cuma namazının ilk sünnetine daha önceden başlanmışsa namazı uzatmadan tamamlamalıdır.
- * Teravih namazı Ramazan ayında kılınan müekked sünnet bir namazdır. Yirmi rekâttır.
- * Teravih namazı yatsı namazından sonra ve vitir namazından önce kılınır. Bu yüzden cemaatle kılınan teravih namazına yetişen bir kişi yatsı namazını kılmamışsa önce bir kenarda yatsı namazını kılıp ondan sonra teravih namazı için imama uymalıdır.
- * Teravih namazı dörder rekât kılındığı zaman ikinci namazının sünneti gibi kılınır. Yani ilk oturuşta Tahiyat duasından sonra Salli-Barik duaları okunmalı; üçüncü rekâta Sübhâneke duasıyla başlanmalıdır.
- * Namaz kılarak yanılarak bir farz geciktirilir, bir vacip terk edilir veya geciktirilse sehiv yani yanılma secdesi yapılır.
- * Sehiv secdesi yapması gereken kişi namazın farz ve vaciplerini iyi biliyor olmalıdır. Bunun için ilmi-hal kitaplarından bilgilerimizi sürekli tazelemeliyiz.
- * Bir kişinin kolunda özründen dolayı sargı, alçı gibi koruyucular varsa abdest alırken bunların üstünden mesh edebilir. Mesh etmek de hastalığa veya sargıya zarar verecekse o uzuv yıkanmadan abdest tamamlanır.
- * Yaşadığı şehrin 90 km. uzağına 15 günden az olmak koşuluya giden kişi seferi sayılır. Bu işi dört rekâtlık farz namazları iki rekât olarak kısaltır.

Sünnet namazları bir engeli yoksa aynen kılar. Engeli varsa terk edebilir.

- * Seferilikte namazlar kısaltıldığı gibi Ramazan orucu da kazaya bırakılabilir. Ancak orucu tutabilecek kişinin kazaya bırakmaması daha iyidir. Kazaya bırakma meselesi zorluklar karşısında bir izindir, emir değildir.
- * Üç vakitte hiçbir namaz kılınmaz: a) Güneş doğup yükselinceye kadar olan zaman. Bu da güneşin doğması ile başlar ve yaklaşık 45 dakika devam eder. b) Güneş tam tepedeyken c) Güneş batarken. Bu üç vakitte kaza namazı, nafil namaz da dâhil hiçbir namaz kılınmaz. Yalnız o günkü ikinci namazı kerahet vaktine kadar kılınmamışsa, bu vakitte sadece farzı kılınabilir. Ancak ikinci namazı, bu vakte kadar özürsüz olarak geciktirilmemelidir.
- * Oruç tutarken niyet önemli bir husustur. Niyet demek kişinin oruç tutacağını kalben bilmesi ve buna karar vermesidir. Dil ile olması zorunlu değildir. Ramazan orucuna, nafil oruçlara, günü belli olan adak oruçlarına gün içerisinde öğlen vaktine kadar niyet edilebilir. Ancak kaza, kefarete ve günü belirtilmemiş adak oruçlarına imsaktan önce niyet etmek gerekir.
- * Abdest alan kişi gücü yetiyorsa abdest suyunu kimseye döktürmemeli, abdest esnasında zaruret yoksa konuşmamalı, abdest bitince Kelime-i Şehadet getirmeli ve Kadir suresini okumalıdır. Abdest esnasında suyu yüze çarparak abdest almak mekruhtur. Abdestin ibadete hazırlık bilinciyle yapıldığı hatırdan çıkarılmamalıdır.

Kaynak:

Prof. Dr. Hamdi Döndüren, "Delilleriyle İslâm İlmihali"

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm İlmihali

Sûfilerin Ahlakı

Sühreverdî (k.s)

Müellif, tasavvuf ehlinde bulunması gereken ahlaki meziyetleri şöyle sıralayıp izah etmiştir:

1. Tevazu

Her davete icabet, hediye kabulü, selam verme-selam alma.

Kendinde bir değer görmeme, hakkı her kimden olursa olsun kabul etme, herkesi kendinden hayırlı görme.

Böbürlenerek yürümeme.

Zillet ve meskenete düşmek, uygun değildir.

2. İnsanlara Yumuşak Davranmak

Halkın arasına karışıp ezalarına sabır, uzletten daha hayırlıdır. Öfkeyi yutma, af ve safv/hoş görme memduhdur/övülen bir davranıştır.

Yumuşaklık, hayırdan/iyilikten nasıbdârlık demektir.

3. İsar

Kendileri muhtaç iken başkalarını kendilerine tercih edenler.

Kendisini, mülkün emanetçisi görenin isarı en sağlıklı isardır.

Huzeyfetü'l-Adevî'nin Yermük'teki su hadisesi, Ebu Talha ve misafiri Sa'd b. Rebi ve Abdurrahman b. Avf kardeşliği.

Cömertlik, buhl/cimrilik ile kazanılır.

4. Afv ve Müsamaha

İhsan, sana kötülük yapana iyilik yapmandır. İnsan; güneş, rüzgâr ve yağmur gibi umumdur.

5. Güler Yüzlülük ve Tatlı Dillilik

Güler yüzlülük, tebessüm, sadakadır.

Mü'minin kalbinin aydınlığı yüzüne vurur.

Sevinç ve neşe Allah için ve O'ndan (c.c) ötürüdür.

6. Şakalaşma ve Yumuşak Muamele

Sûfiyye ahlakındandır.

Rasûlullâh (s.a.s) latife ve şaka yapardı.

Mübtedilerin çokça şakalaşmaları uygun olmaz. İşin içine nefis karışabilir.

İnsanları rahatlatmak için şaka yapılsa da, halvette ciddiyet esastır.

Mizah bast ve recâdan ileri gelir.

7. Yapmacık Davranışları Terk Etmek

Tekellüf, nefsin arzusu üzere insanlara gösteriş olsun diye yapılan yapmacık hareketlerdir.

İkram ederken dahi tekellüften uzaklaşmak, peygamberâne ahlaktır.

Ziyaretçiye elde olanı, davetliye elden geleni ikram etmek esastır.

8. Mal Biriktirmeyi Terk Etmek

Rasûlullâh (s.a.s) ertesi gün için evde bir şey bırakmaz ve bıraktırmazlar.

Sûfiler, Cenâb-ı Hakk'ın hazinelerini deniz gibi (tükenmez) bilir.

Allah'a (c.c) kuşlar gibi tevekkül içinde olmak.

9. Aza Kanaat Etmek

Kanaat, rızadan kaynaklanır. Şerefi artırır. Fitnelerden korur. O, tükenmez hazinedir. Az malın şükrü daha kolaydır.

10. Münakaşa ve Cedelden Uzaklaşmak

Hakkı söylemenin dışında cedel ve münakaşadan uzaklaşma.

Nefisten gelen öfkeye, kalbi hilm/yumuşak huyluluk gösterme

Öfke anında nefsi itham etme, pozisyon değiştirme.

Öfke ve normal halde hükmetmek ancak nefsini dizginleyebileceklerin işidir.

11. İnsanları Sevmek ve Onlarla İyi Geçinmek

Mü'mine merhamet, kardeşlik.

Geçinemeyen ve geçinilemeyende hayır yoktur.

İyi kimselerle ülfet ve ünsiyet kalbe inşirah verir.

Sevgi ile itaat, korkarak itaatten daha faziletlidir.

Allah'ın (c.c) sevdikleriyle beraberlik O'nun (c.c) sevgisine götürür.

12. İyilik Yapana Teşekkür ve Dua

Sûfinin, hakkın varlığını kabulü, Hakk'ın vücudunu perdelemez, O (c.c) her şeyi açık seçik görür.

Nimete hamd/övgü, nimetten daha değerlidir.

Sûfinin teşekkürü, teşekkürün kemalinden, inanç nimetini Allah'tan (c.c) görmelerindendir.

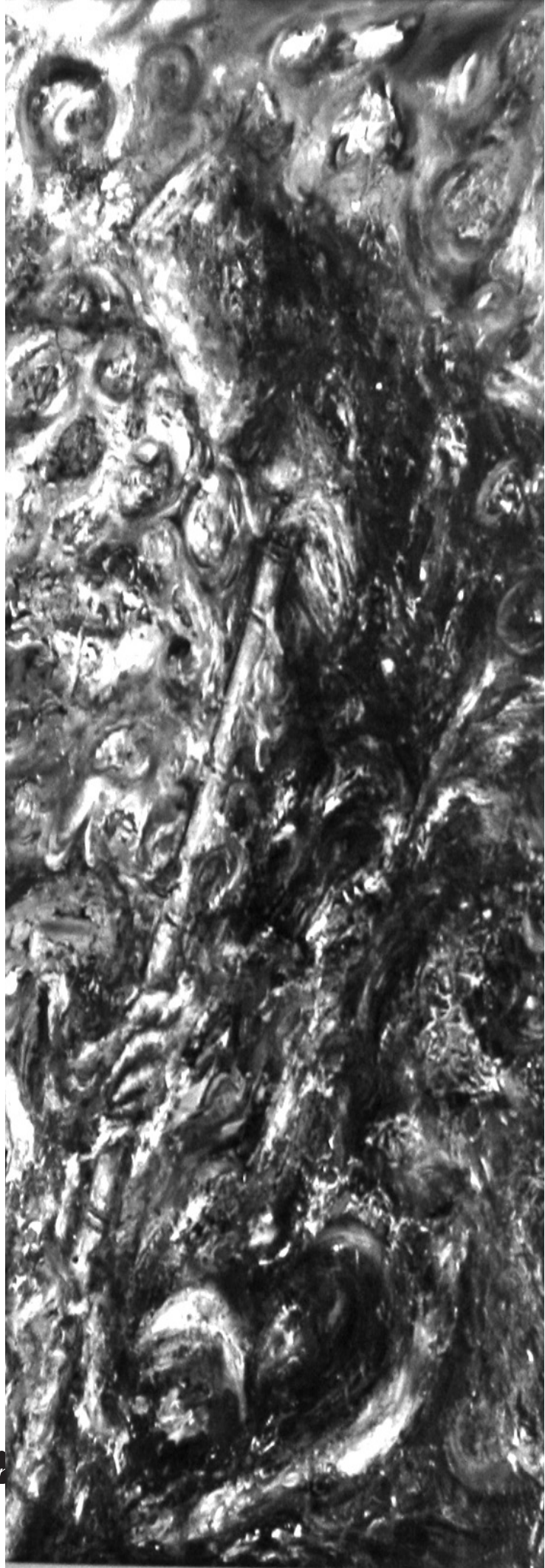
13. Makamı Müslümanlara Hizmet İçin Kullanmak

Makamı hizmet için isteyenler, ölmeden evvel ölenler içindir. Nefsin hilelerinden emin olmayanın fitnesinden korkulur.

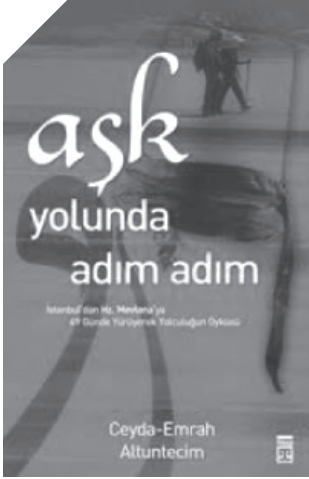
Bilgisizlikle insanlara zarar vermemek.

İnsanların cehaletine sabretmek.

İnsanların ellerindekilere talip olmamak, kendi elindekini onlar için harcamak, riyâsete liyakat için gerekli şartlardır.

KİTAP TANITIMI

AŞK YOLUNDA ADIM ADIM

Ceyda-Emrah Altuntecim

Kitabın Adı : AŞK YOLUNDA ADIM ADIM

Yazarı : Ceyda-Emrah Altuntecim

Yayınevi : Timaş

Ebadı : 13,5 x 21

Sayfa Sayısı : 352 sayfa

Fiyatı : 14,50 TL

ISBN : 978-605-114-342-2

İstanbul'dan Hz. Mevlana'ya Yürüyerek Yolculuğun Öyküsü

2009 Nisan'ının bir gecesinde Emrah Altuntecim, eşi Ceyda'ya heyecanla seslenir:

- Yürüyelim Ceyda!

Ceyda bir an beklemeden cevap verir:

- Yürüyelim!

- Uzaklara, çok uzaklara yürüyelim! Hiç bitmeyecek bir yolda yürüyelim...

- Yürüyelim, ama nereye yürüyelim?

- Bilmiyorum Ceyda... Ama çok uzaklara yürüyelim!

Heyecan içinde yüreğimin titrediğini hatırlıyorum. Saçlarımdan, sırtımdan ayakuçlarıma kadar tüm vücudumu saran bir cevap o an Ceyda'nın dudaklarından tek tek döküldü:

- Hz. Mevlana'ya yürüyelim...

Bu ilham dolu geceden sonra genç çift, İstanbul Yenikapı Mevlevihanesi'nden Konya'ya, Hz. Mevlana'ya 49 günlük bir yolculuğun ardından yürüyerek hiç vasıta kullanmaksızın ulaşırlar.

Adeta açık havada halvet gibi geçen 49 günlük yolculuk esnasında yaşanan enteresan olaylar, onlara yardım edenler, görülen hikmetler...

Ve daha fazlası okuyanlara da ilham olacak nitelikte...

İki küçük karınca ve onlara ekmek, su verenlerin hikâyesi;

Aşk Yolunda Adım Adım